

ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΣΤΑ 1903

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ

ΙΔΡΥΤΗΣ: ΔΗΜ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΓΙΑΝΝΗΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑΧΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ:

ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ, ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ, Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ, Κ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ,
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ, Ι. ΣΤΑΜΝΟΠΟΥΛΟΣ Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ, ΛΙΑΝ ΙΑΚΩΒΙΔΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ: Έπιτάμιος Χαιρετισμός
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ: Ό Συνεχιστής
Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ: Στόν Πάνο Ταγκόπουλο
Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ: Κρίμα
ΛΙΑΝ Μ. ΙΑΚΩΒΙΔΗ: Πάνος Ταγκόπουλος
Μ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ: Τό Τούρκικο τραγούδι
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ: Ένας Ποιητής
ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ: Στόν Πάνο Δ. Ταγκόπουλο
Π. Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ: Στη Ζεστα του Σπικτιού
Μνημόσυνα Κ' Έλεγεία
ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ: Ό Ποιητής Πάνος Δ. Ταγκόπουλος
Κ. Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ: Πάνος Δ. Ταγκόπουλος.
ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ: Της ζωής σου τό δράμα
ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ: Ό Θάνατος του Παλιχαριού.
Ι. ΣΤΑΜΝΟΠΟΥΛΟΣ: Βηλαριάς.
ΣΥΛΛΥΠΗΤΗΡΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΓΝΩΜΕΣ:
'Αλέξ. Παλλη, Εύγ. Κλεμιάν Θρ. Καστανάκη, 'Απ. Μαγγανάρη.
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ του Πάνου Δ. Ταγκόπουλου στό 'Ηράκλειο της Κρήτης.
ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΣΚΙΤΣΑ: Πάνος Δ. Ταγκόπουλος.

ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟ

ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΠΑΝΟΥ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ'. ΧΡΟΝΟΣ (ΚΓ')

ΤΕΥΧΟΣ 5 - 6 (802 803)

ΜΑΗΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1931

Ο ΝΟΥΜΑΣ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ
 ΙΔΡΥΤΗΣ: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ
 (1903-1922)
 ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΓΙΑΝΝΗΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ
 ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΙΔΥΜΟΥ 36 ΑΘΗΝΑ

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ
 Για την Ελλάδα Δραχμές 100
 Για την Αγγλία) Σελλίνια 10
 Αίγυπτο και Κύπρος)
 Για την Αμερική Δολλάρια 3
 Και για τ'άλλα μέρη ανάλογα
 (60 φράγκα για τη Γαλλία κ.τ.λ.)
 Το τεύχος για το εξωτερικό
 Ι σελλίνι ή 80 σέντες.
 Η συνδρομή, πάντα για ένα
 χρόνο, π ρ ο π λ η ρ ό ν ε τ α ι.
 Τα χειρόγραφα δεν επιστρέφονται

'Εμβάσματα και ό,τι σχετικό με την ύλη προς τη Διοση του Νομά, Τά χειρόγραφα δεν επιστρέφονται

ΤΙ ΓΡΑΦΟΥΝ ΟΙ ΑΛΛΟΙ

Ο ΤΥΠΟΣ ΓΙΑ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΠΑΝΟΥ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

Τα ελληνικά γράμματα πενθούν από χθές τον θάνατον ενός λογοτέχνου, ο οποίος μολονότι δεν είχε προφθάσει (άκόμη νύ παρουσίαση) τὸ ἔργον πού θά τὸν ἀντιπροσώπευε ἐπαρκῶς, ἔδωκεν ἐντοπίους ἐργασίαν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀξιόλογον. Ὁ Πάνος Ταγκόπουλος, τὸν θάνατον τοῦ ὁποίου θρηνοῦν ἰδίως οἱ νέοι λογοτέχνη, ἦτο ἀπὸ τοὺς ὀλίγους δυστυχῶς, νέους ποιητὰς μας, οἱ ὅποιοι αἰσθάνονται τὴν ὀμορφίαν τῆς φύσεως καὶ προσπαθοῦν νὰ τραγουδήσουν μὲ στίχους πού εἶνε γεμάτοι ἀπὸ τὴν μεγαλυτέραν καὶ εὐκρινεστεράν αἰσιοδοσίαν, ἠὲ ἓνα ἀσυγκράτητον ἐνθουσιασμόν διὰ τὴν ζωὴν καὶ διὰ τὴν ἀξίαν τῆς.

Ὁ Πάνος Ταγκόπουλος τραγουδοῦσε σάν ξέγνοιαστο πούλι τῆ χαρὰ, τὸ γλέντι, τὴ φιλία. Κι ἔγραψε στίχους πού ἔχουν καταλίβει ἡδὴ τὴν θέσιν των εἰς τὴν νεοελληνικὴν ποίησιν. Ἀνῆκε στὴ σειρὰ τῶν νέων ποιητῶν πού δεν ἐμολύνθησαν ἀπὸ τὸ μικρόβιον τῆς μαθηρῆς ἀπαισιοδοξίας, πού ἐκράτισαν τὴν ἐργασίαν των μικρὰ ἀπὸ κάθε ξένην τεχνοτροπίαν καὶ δεν ἐσυγχώρησαν ποτὲ εἰς τοὺς συναδέλφους των τὴν θεληματικὴν δυστυχίαν καὶ τὸν ἀνελευθερίαν θρηνον.

Ὁ Πάνος Ταγκόπουλος, εἰς τοῦ ἀλσημονήτου Δημητρίου Ταγκοπούλου, ἦτο ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς πλέον σθεναροὺς ὑπερασπιστὰς τῆς δημοτικῆς. Μεγαλωμένος στὸ περιβάλλον τοῦ «Νουμά» τοῦ γνωστοῦ λογοτεχνικοῦ περιοδικοῦ πού διεξήγαγε ἐπὶ ὀλόκληρον εἰκοσαετίαν ἓνα τραγῦτατον ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς καίτης γλώσσης, ἔγινε ἐντυφιδῆτος καὶ πάνοπλος συνεχιστὴς μιᾶς λογοτεχνικῆς παραδόσεως καὶ δεν ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἀγῶνες μόνον ἀλλὰ καὶ τοβαρώτατα λογοτεχνικά ἔργα. Καὶ τὴν παρῆλθον αὐτὴν ἐσυνέχισε ἰδίως μὲ τὴν ἐπανεκδόσιν τοῦ «Νουμά», εἰς τὰς σελίδας τοῦ ὁποίου συνεκέντρωνε τὴν ἐργασίαν ὄλων τῶν ὀρθοδόξων δημοτικιστῶν. Γενικῶς ὁ Πάνος Ταγκόπουλος ἦτο ἀπὸ τοὺς καλύτερους καὶ πρὸ ζωητανούς νέους λογοτέχνας μας.

Ἐφ. «Ἑλληνική» 28-4-31

ἀρίστη τὴν ἐργασία του νέου, γιατί ὁ θάνατος ἦρθε τόσο πρόωρα!

Στὴν τέχνη τοῦ στίχου ὁ Πάνος Ταγκόπουλος ἔχει χαρίσει τρεῖς ποιητικὰς συλλογὰς, γεμάτες μὲ ὀμορφούς στίχους καὶ στὴν πεζογραφία προσέφερε δύο τόμους διηγημάτων γεμάτων ζωῆ καὶ χαρῆ... Ἀλλὰ ἡ σκορπισμένη στὰ περιοδικὰ ἔργασίαν του εἶνε πολλή, ποιητικὴ καὶ ἐνδιαφέρουσα.

Παράλληλα ὅμως, ἐξακολουθώντας τὸ πρόγραμμα τοῦ ἀλσημονήτου πατέρα του, ἀγωνίσθηκε γιὰ τὴν ἐπιβολὴ καὶ τὴν διάδοσιν τῆς δημοτικῆς στὴ λογοτεχνία μας καὶ στὴ ζωὴ γενικὰ.

Ἐφ. «Ἐλεύθερος Ἀνθρώπου» Φ. ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

Τὰ τελευταίως ληφθέντα Ἀθηναϊκὰ φύλλα ἀναγράφουν τὸν θάνατον τοῦ Πάνου Δ. Ταγκοπούλου διευθυντοῦ καὶ ἐκδότου τοῦ «Νουμά», τοῦ γνωστοῦ φιλολογικοῦ περιοδικοῦ τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ υἱὸς Ταγκόπουλος, γεννηθεὶς γύρω ἀπὸ περιβάλλον καλλιπῶς ἰδεολογικὸν καὶ φιλολογικόν, ἀπὸ μικρὸς εἶδεξε δείγματα τῆς πρὸς τὰ γράμματα τάσεώς του, τὰ ὁποία ὑπερέτησε μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς τοῦ βίου του. Τὸ φιλολογικόν του ἔργον, καίτοι ἦτο ἀκόμη νέον, ἐκρίθη ὡς ἀξία λόγου παραγωγῆ καὶ ἐξακτινισθῆ ὡς πλησιάζον πραγματικὰ τῆς φιλολογίας ἀριστουργήματα.

Ἦνα του, ἡ δύο διηγήματα ἐδημοσιεύθησαν καὶ εἰς τὸν «Ἑλληνικόν Τύπον», καὶ ἡ ἀνάησις τῶν ὁποίων εἶναι ὅτι διείπνοντο ἀπὸ μίαν ἀνωτέραν περιγραφικὴν δύναμιν καὶ λεπτότητα ἐκφράσεως καὶ λόγου. Ὁ Πάνος Ταγκόπουλος, πιστὸς τῶν ἰδεῶν τοῦ πατρός του, εἶχεν ἀπὸ ἔτος καὶ πλεόν, ἐπαναλάβῃ τὴν ἐκδόσιν τοῦ «Νουμά», ὅστις καθημερινῶς κατέκτα ἔδαφος ἐν Ἑλλάδι, ὡς τὸ καιρὸν ἔβοηθον φιλολογικόν περιοδικόν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ «Ἑλληνικὸς Τύπος», μαζὺ μὲ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα πενθεῖ τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ Πάνου Ταγκοπούλου, καὶ στέλλει πρὸς τοὺς οὐρανούς του παρήγορα λόγια, πού προφρονταὶ ἀπὸ ἐκτίμησιν πρὸς τὴν μνήμην τοῦ καλοῦ καὶ ὀφθαίου τῆς τέχνης λάτρη.

«Ἑλληνικὸς Τύπος» Σικάγου 17-5-31

Χαρακτηριστικὰ γράψανε, καὶ ἐφημερίδες «Ἐλεύθερον Βῆμα» «Ἐστία» «Παρίς» «Βραδυνὴ» «Πρωτὰ» «Κηροῦ» γανίων. «Ἐλευθερὰ Σκέψις» «Ἡρακλείου», «Ἑλληνικὸς Τύπος Σικάγου» κ. ἄ. πού τις εὐχαριστοῦμε ὀλόθερμα, καθὼς καὶ τὰ περιοδικὰ «Λόγος» «Νεὰ Ἐστία», «Ἰόνιον Ἀνθολογία» «Ἐπαρχία» «Σοσιαλιστικὴ Ζωὴ» κ. ἄ.

Μεγάλῃ λύπῃ ἐσκόρπισε χθές στὸν λογοτεχνικὸν μας κόσμον ἡ εἰδήσις ὅτι προχθές τὴν νύκτα ἀπεβίωσε στὸ Μαρούσι, νεώτατος ἀκόμη, ὁ νέος μας ποιητὴς καὶ λογοτέχνης Πάνος Δ. Ταγκόπουλος, γιὸς τοῦ μακαρίτη Δημ. Ταγκοπούλου, τοῦ ἰδρυτοῦ τοῦ «Νουμά».

Ὁ νέος Ταγκόπουλος πού ἐκληρονόμησε τὶς λογοτεχνικὰς κλίσεις, μὲ καὶ τὴν μαχητικότητά του πατέρα του, εἶχεν ἐργασθῆ ἀρκετὰ γιὰ τὴν λογοτεχνικὴν μας πρόοδο. Καὶ ὡς συνεχιστὴς τοῦ περιοδικοῦ «Νουμά» καὶ ὡς λογοτέχνης παρουσίασε ζωηρὰ δράσιν καὶ οὐσιαστικούς καρπούς. Μὰ εἶχε τὴν ἀτυχία ν'

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
ΤΕΥΧΟΣ 5 - 6 (802 - 803)
ΜΑΗΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1931

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ

ΣΤΟ ΝΕΚΡΟ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΗ ΠΑΝΟΥ ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

27 ΤΟΥ ΑΠΡΙΛΗ 1931

Με λίγα λόγια, θά ήθελα, τή στερνή, ὄρα
πού γιά πάντα μᾶς φεύγει, νά σε χαιρετήσω,
Πάνε Ταγκόπουλε.

Ἄδικη στάθηκε ἡ μοῖρα σου καί σκληρή
καί πόσο τραγική ἡ εἰρωνεία της... Ἐσύ ποιη-
τής γεννημένος, ἐλπιδοφόρος, πού λαχτάρισες
τή ζωή, τόν ἥλιο, τή
χαρά τῆς κλάτης, τῆ
φῶς, πού τόσο ζωντανά
τά ὕμνησες στούς στί-
χους σου—δέν πρόφτα-
σες, δέν μπόρεσες νά τά
χαρῆς καί νά τ' ἀπολά-
ψῃς. Σέ λύγισε, σέ χα-
μόσυρε, σέ σύντριψε ἕ
κακός ἀέρας, σέ μοναχι-
κό λιγνίδεντρο στή μέση
τοῦ κάμπου.

Σέ θυμοῦμαι, παι-
δί ἀκόμα, γεμάτο λα-
χτάρια καί ὄρεξη γιά τή
γνώση, μέ ἀρβύλα, δί-
ψα γιά τή λατρεία τῆς
ὁμορφιάς, κάτω ἀπό
τά φτερά τοῦ ἀξέχαστου
μεγάλου πατέρα σου,
σέ θυμοῦμαι πού ἐπλε-
κες τά ὄνειρά σου καί
δούλευες ἀκατάπυστα
γιά τὸ πνευματικό ἰδα-
νικό. Ἡ καρδιά σου
χτυποῦσε γιά ἕτι ἀψηλὸ
καί γενναίο κ' ἡ ψυχὴ
σου πλημμυρισμένη εἴ-
ταν ἀπὸ ἀγάπῃ.

Μαζὶ μὲ τή ζωὴ τοῦ «Νουμά» περπάτησε
ἡ ζωὴ σου. Ἐνωσες ἀληθινὰ τὸ ἀπολυτρωτικό
ψυχικὸ κήρυγμα κ' αἰσθάνθηκες ὅλες τῖς θλί-
ψεις καί τῖς χαρὲς τοῦ ἀγῶνα γιά τὴν πνευμα-
τική καί τὴ γλωσσική μας ἀναγέννηση. Ὁ δη-
μοτικισμὸς εἶτανε τὸ γάλα πού σ' ἀνάθρεψε, ἕ
ἀέρας πού σέ δυνάμωσε, ὁ ἥλιος πού σοῦ θέρ-
μανε τοὺς πόθους. Ἔτσι, νέος πολὺ ἀκόμα,
εἶδες τοὺς πρώτους στίχους σου, τῖς «Δροσοστα-
λίδες», συγκεντρωμένους σὲ διβλίο κι ἄκουσες
τοὺς πρώτους ἐπαίνους γιά τὴ μουσα σου.

Γιατὶ τὰ χαρίσματά σου εἶταν ἀξέλογα.
Ἐφερνες μιά ζωντανή νῦτα στὴν ποίησή μας,
μιά θέρμη κ' ἕνα φῶς, σάν ἐκεῖνο πού πάντα

ἡ ψυχὴ σου λαχτάρειζε καί σ' ἔκανε νά πλανιέσαι
μέσα στὴ ζωὴ πότε πειθαρχημένος μὲ καί
κάποτε ἀντάρτης.

Δὲν ξέρω, μὰ στὰ στήθια μου νιώθω τὸν ἥλιο λαῦρο,
νά μὴ μ' ἀφίνει νά δεθῶ σὲ ἴδιου ρυθμοῦ δεσμό
ἔλεγε. Καί τὸ παράπρονό σου ξεσποῦσε.

Γιατὶ καρδιά, φτωχὴ καρδιά
σάν ἤθελες νά ζήσω
δὲ μούδινες τὴ δύναμη
τοῦ ἀνθρώπου νά μπαρῶ
κάθε τῆς Μοίρας γύρισμα
μὲ γέλιο ν' ἀντικρούσω;

Ἔτσι, τραγούδι, γες
τὸν ἔρωτα μὲ πάθος,
τὴν εὐτυχία μὲ πόθο, τὴ
χαρὰ μὲ φλογερὴ δίψα.
Μεταχειρίστηκες τὴ δι-
μοιτική μας γλώσσα μὲ
μοναδικὴ ἐπιμέλεια καί
προσπάθεια γὰ φέρῃς
μέσα στὰ ποιήματά σου
ὅλο τὸ θαυμαστό τῆς
πλοῦτο.

Σύγκαιρα κλλιέρ-
γησες τὸν πεζὸ μας λό-
γο. Τὰ διηγήματά σου,
οἱ κριτικές σου μελέτες
ἡ ρυθμικὴ σου πρόζα
δείχνουσι τὴν ἐξαιρετική
καί πρωτότυπη παρατή-
ρησι, πού εἶχες καί φα-
νερώνουσα πιστὰ τὸ δικό
σοῦ τρόπο πού ἔδλε-
πες τὸν κόσμον γύρω μας.

Κι ὅταν μέστωσες
πιά κι ὁ πατέρας σου,

ὁ γίγαντας τοῦ «Νουμά», ἔγερνε στὴ δύση τοῦ
κουρασμένου, ἀφανισμένου ἀπὸ τὸν ἀδιάκοπο
ἀγῶνα, κ' ἐμπιστεύτηκε στὰ δικά σου
χέρια τὸ ἄλλο πνευματικό του παιδί, ἐσύ μὲ
λαχτάρια τὸ δέχτηκες καί τὸ θέρμανες στὴν
ἀγκαλιά σου. Ἡ μοῖρα ἔμως τῶν ἀγῶνων δὲν
ἀπόλειψε κι ἀπὸ σένα. Ὑψωμοί, γκρεμοί, ἀνη-
φοριές καί κατηγοριές σημάδεψανε καί πάλι τὴν
πορεία τοῦ «Νουμά». Καί νά, αὐτὸς μένει σή-
μερα ὀρφανὸς στὴ μέση τοῦ δρόμου του. Ὡς
τὴ στερνή σου στιγμή, ἕ καημὸς καί ἡ σκέψη
σου ἐκεῖ γύριζε ὀλοένα.

Ἦώρα πᾶς καί μᾶς ἀφίνει ἔτσι γαλήνια
ὅπως τὸ πόθησες.

Τελευταία φωτογραφία του, καμωμένη
στὸ ἀτελιέ τῆς Nelly's

Νάτανε νάγερνε ή ψυχή μου
στ' άλλα ρείκια του Ύμηττου
και με τὰ ρόδα τ' ουρανού
νάσβηνε αγάλια ή δύναμή μου!

"Όμως, αγαπημένε Πάνε Ταγκόπουλε, μέ-
νει πίσω σου ή μνήμη αξέχαστη τής 'ήρωϊκής

σου γενιάς, άληθινά ήρωϊκής, στους λογίς ά-
γώνες για τὰ νέα μας γράμματα, και πιστεύω
σταθερά πώς μια μέρα τὸ στεφάνι άμάραντο
τής δάφνης θά στηθῆ άπάνω άπό τὸ λιγόζωο
μά τόσο πλούσιο και μεστό πέρασμά σου.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

Ο ΣΥΝΕΧΙΣΤΗΣ

Ξαναβάνοντας ὁ μακαρίτης Πάνος Ταγκόπουλος, ὕστερις ἀπὸ μιὰ μακρόχρονη διακοπή τὸ Νουμά, καταπιανότανε ἕνα πολὺ δύσκολο ἔργο. Νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργο τοῦ πατέρα του. Ποιὰ εἶτανε τὰ ἐφόδιά του γιὰ τὸ μεγάλο αὐτὸ ἔργο; Ὁ Πάνος εἶχε ζήσει βέβαια ἀπὸ μικρὸς εἶχε ἀνατραφεῖ μέσα στὴ σχολὴ τοῦ Νουμά. Ποιητὴς αὐτὸς ἀπὸ φυσικὸ του εἶχε βρεῖ τὴν εὐκαιρία νὰ ἀναπτύξῃ τὰ μεγάλα χαρίσματα του, νὰ γνωρίσῃ ἀπὸ κοντὰ τὸ ἔργο τοῦ πατέρα του, νὰ ζήσῃ, παιδί ἀκόμη ἄπλερο, μέσα στὴ δημιουργικὴ ἐκείνη ἀτμοσφαῖρα, ποὺ εἶχανε δημιουργήσει οἱ μεγάλοι ἄγῶνες τοῦ πατέρα του, στὴν ἱστορικὴ ἐκείνη ἐποχὴ τῶν μεγάλων ἀγῶνων τοῦ Δημοτικισμοῦ γιὰ τὴν ἐπιβολὴ του, ποὺ ἀποτελεῖ τὴ φωτεινότερη περίοδο τῆς νεώτερης Ἑλληνικῆς λαγοτεχνίας. Ὁ πρόωρος θάνατος τοῦ πατέρα του, ὕστερις ἀπὸ τὴν ἐγκατάλειψη καὶ τὴν προδοσίαν τῶν φίλων τοῦ ἀγῶνα, ποὺ βύθισε στὴν ἀπογοήτευση τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του, φέρνει τὸν Πάνο στὴν πρώτη γραμμὴ τῆς μάχης. Εἶναι ὁ φυσικὸς συνεχιστὴς τοῦ ἱστορικοῦ ἐκείνου ἔργου.

Μὰ μέσα στὰ χρόνια ποὺ τρέξαν, τὰ πνεύματι εἶχανε πὰ ἀλλάξει. Ὅσοι μπήκανε στὸν ἀγῶνα με τὸν ἀπώτερο σκοπὸ νὰ ἀρβιόρουνε σὲ μιὰ ἀψηλὴ θέσῃ εἶχανε πὰ καταφέρει τὴ δουλίτσα τους καὶ δὲν εἶχανε πὰ ἀνάγκη νὰ δουλέψουνε οὔτε γιὰ τὸ Νουμά, οὔτε γιὰ τὸν ἀγῶνα. Οἱ διλογιστοὶ καὶ οἱ δειλοὶ εἶχανε ἀποτραβηχθῆ ἀπὸ νωρὴς τρομαγμένοι μπροστὰ στοὺς διάφορους κίνδυνους ποὺ ἔφερνε μαζί τῆς ἡ ἐπαναστατικὴ τους ἰδεολογία. Ἐνας ἀγέρας φρονηματίας εἶχε ἀρχίσει νὰ φυσᾷ πέρα ὡς πέρα ποὺ ἔκοβε τὴν ἐπινοσιατικὴ ὁρμὴ τοῦ ἀληθινοῦ δημοτικισμοῦ. Ἡ σημαία τῆς μισῆς γλώσσας, ποὺ τόσον τὴν εἶχε πολεμήσει ὁ Ψυχάρης σὲ δὴλτον τὴ ζωῆ, κυμάτιζε τώρα πρὸς ἄνευ ἀπὸ τότε ποὺ οἱ φρενιτικὸι ἠρωῖμοι εἶχανε κατορθώσει νὰ καθάρισουν τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας καὶ νὰ πάρουνε στὰ τορμουλιάρικα χέρια τους τὴ διεύθυνση τῆς ἐκπαιδεύσης. Ὁ Ψυχάρης εἶχε καθιερῆσει ὁ κοινὸς στόχος. Καθ' ἑαυτοὺς οἱ, μαχοί, προδότες τοῦ δημοτικισμοῦ θάμπωμένοι ἀπὸ τὴ λάμπη τῶν ἀξιωματίων, ποὺ τοὺς χίριζε ἡ προδοσία, καὶ ποὺ μόνο ὅταν ὁ Ψυχάρης ἔλαφε νὰ τοὺς λιβανίζει

ἀνακαλύψανε πὼς ὁ ἴδρυτής τοῦ ἐπιστημονικοῦ δημοτικισμοῦ εἶτανε πὶο πολὺ δημιουργὴ τῶν φίλων του παρ' ὅσο στάθηκε ὁ ἴδιος δημιουργός, ὅλοι αὐτοὶ δίνουνε τώρα τὰ χέρια γιὰ νὰ χτυπήσουνε τὶς ὑπερβολὰς τοῦ Ψυχάρη· ψυχὰς δειλὰς, ποὺ δὲν εἶχανε ποτὲ πιστέψῃ βαθεῖα στὴ δημιουργικὴ δύναμη τοῦ δημοτικισμοῦ οὔτε στὴν πλατύτερη ἔννοια του, ὀρθῶνουνε τὸ ταπεινὸ τους ἀνάστημα γιὰ νὰ χτυπήσουνε τὴν ἰδέαν με τὰ δὴλτον τοὺς χίριζε τώρα πὰ τὸ ἴδιο τὸ Κράτος.

Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ὁ Δημοτικισμὸς ἔχει ἀποχτήσει περισσότερο βάθος. Σπρωγμένος ἀπὸ τὴν οικονομικὴ ἐξέλιξη τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας, ἔβριψε πὰ νὰ ἀποτελῆ ἕνα στενὸ κίτηγμα γλωσσικὸ, ὅπως τὸ φανταζότανε οἱ ἴδρυτὲς καὶ οἱ θεμελιωτὲς του—ἀντιπρόσωποι καὶ αὐτοὶ τῆς ἐποχῆς τους—γιὰ νὰ μεταβληθῆ σὲ σημαία ἀπελευθερωτικὴ ὅλων τῶν κοινωνικῶν ἀπὸ κληρῶν, ποὺ μέσα στὸ δημοτικισμὸ βροῖσανε τὸ γλωσσικὸ ὄργανο ποὺ τοὺς χρειζότανε γιὰ νὰ σπᾶσουνε τὰ δεσμὰ τους.

Πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε πὼς τὰ προβλήματα ποὺ εἶχε νὰ ἀντιμετώπισῃ μιὰ ἐπανεκδοσὴ τοῦ Νουμά, στὴν ἐποχὴ τοῦ ὀθανίτου τοῦ Δ. Ταγκόπουλου ἔφερνε ἀνεγκλιτικὰ τὴ σημαία τοῦ Νουμά στὰ νεανικὰ χέρια τοῦ μεγαλύτερου παιδιοῦ του, εἶτανε πὶο δύσκολα καὶ πὶο πολυσύνθετα παρὰ στὴν ἐποχὴ τοῦ πρώτου ἴδρυτῆ τοῦ ἱστορικοῦ αὐτοῦ περιοδικοῦ. Ὁ ἀγῶνας εἶχε πάρει πὰ μορφή, καθαρὰ κοινωνικὴ. Ὁ σπόρος ποὺ εἶχε πέσει γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὴ στήλη τοῦ Νουμά, εἶχε ἀρχίσει νὰ ἀναδίνῃ τοῦς πρώτους γλυκοὺς καρπούς.

Πὼς ἀντιμετώπισε τὰ προβλήματα αὐτὰ ὁ Πάνος Ταγκόπουλος; Φύση φιλελεύθερη καὶ ἀνυπόταχτη εἶχε καὶ αὐτὸς τὴν ἀδυναμία ποὺ ἔχουνε ὅλοι οἱ λογοτέχνες στὴν Ἑλλάδα, νὰ βλέπῃ τὴ ζωὴ αἰσθητικὰ. Νὰ ζητήῃ τὴν ὁμορφίαν μόνο στὰ παραδομένα πρότυπα δίχως νὰ ὑποπτεύεται πὼς ἡ ζωὴ εἶναι πολὺ πλατύτερη παρὸσο τὴν ἐφινταζόμεστανε καὶ πὼς ὑπάρχουνε καὶ ἄλλες ἄπειρες καὶ ἀνεξέφρευντὲς πληγὲς ὁμορφιάς μέσα στὸν κόσμον ἐκείνον τῶν περιφρονημένων καὶ τῶν ταπεινῶν, φτάνει μόνο νὰ σκύψῃ κανεὶς στοργικὰ ἀπάνω του γιὰ νὰ τονὲ γνωρίσῃ ἀπὸ κοντὰ, νὰ ἀκούσῃ τοὺς παλμούς τῆς ψυχῆς του, νὰ νιώσῃ καὶ νὰ

συμμεριστή τούς πόνους του. Κι' αυτό όχι από φιλανθρωπία, όχι από τό περίσσεμα τάχα τῆς ἀμφίβολης μεγαλοψυχίας μας πρὸς ἓνα δυστυχισμένο πού τοῦ κάνουμε τὴ χάρη νὰ προσέξουμε τὴ φωνὴ τῆς ἀπελπισίας του, παρὰ ἀπὸ τὴν ἀκλόνητη πίστη πὼς μέσα στὸν παρθένο αὐτό κόσμο θὰ μπορέση, ἂν εἶναι ἀληθινὸς δημιουργός, νὰ βρῆ καινούριες πηγὲς ὁμορφιάς, μακριὰ ἀπὸ τὰ χιλοσειπωμένα καὶ τὰ τριμμένα, δημιουργώντας τέχνη πὺν δὲ θὰ χάνεται στὰ σύννεφα τῆς μεταφυσικῆς αἰσθητικῆς παρὰ θὰ ἀγωνίζεται γιὰ τὴν κατάρτηση τῆς ἀνθρώπινης εὐτυχίας—πού ἓνα μῦθο της εἶναι καὶ ἡ Τέχνη—μέσα στό στενό πλαισιό τῆς περιορισμένης ἀνθρώπινης ζωῆς. Μὰ ἂν δὲν τοῦ στάθηκε μπορετό νὰ σταθῆ συνειδητὰ στό πλευρό τῶν ἀδικημένων τῆς ζωῆς, ἂν ἡ ψυχὴ του, φυσιολατρικῆ ὅπως εἶτανε πλασμένη, περιορίστηκε στό βάθος νὰ τραγουδήσῃ μόνο τὶς ὁμορφιὲς τῆς φύσης στὴν πύο γνώριμη σ' αὐτόν καὶ πύο προσιτὴ μορφὴ τῆς, ὅμως ἄς μὴν ξεχνᾶμε πὼς ὁ ἔμπνευσμένος αὐτός τραγουδιστῆς τῆς ζωῆς μπῆκε στό μεγάλο ἀγῶνα, πὺν τοῦ κληροδότῆσε ὁ ἀξέχιστος πατέρας του, μὲ τὰ φτερά σπασμένα, μὲ τὴν ψυχὴ λυγισμένη ἀπὸ τό ὑπουλο χτύπημα μιᾶς ἀγιάτρεφτης ἀρρώστειας, πὺν τὸν τυράνησε χρόνια καὶ τὸν κατέβασε πρόωρα καὶ στὸν τάφο. Μὰ εἶναι γιὰ τιμὴ τοῦ ἀδικημένου αὐτοῦ ποιητῆ πὼς ἂν, ἡ ἀρρώστεια καὶ ὁ ἀγῶνας τῆς σκληρῆς βιοπάλης, καὶ βέβαια μὲ μιὰ μονόπλευρη ποιητικὴ ἰδιοσυγκρασία, δὲν τοῦ ἐπιτρέψανε νὰ δουλέψῃ πύο συνειδητὰ γιὰ τὴν ἰδέα τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης, ὡς τόσο δὲν ἔεχασε ποτὲ τὴν ἐπαναστατικὴν παράδοση τοῦ περιοδικοῦ του.

Ἔτσι ὁ Νουμᾶς, καὶ στὰ χρόνια πὺν ὁ ἐκδότης του πάλευε σκληρὰ μὲ τὸ Χάρο, σιᾶθηκε τό μόνο περιοδικό πὺν δὲ δυσκολευότανε νὰ παρουσιάσῃ καὶ τὶς πύο τολμηρὲς ἐπαναστατικὲς ἰδέες καὶ νὰ ἀνέχεται φαρδιὰ πλατὰ τὴν ἀνάπτυξή τους, τὴ στιγμὴ πὺν ἄλλα περιοδικὰ μὲ ἐξασφαλισμένη τὴ ζωὴ τους ὑψώνουνε διάπλατη τὴ σημαία τοῦ συντηρητισμοῦ, γιὰ νὰ μὴ δυσαρρεστήσουνε τοὺς πλούσιους πάτρωνες τους, δὲ ντρέπονται νὰ γελοιοποιούνε τὴν ἰδέα τῆς πρωτοπορίας τονίζοντας π.χ. ὕμνους στὸν ἀντιπρόσωπο τοῦ πύο στενοῦ συντηρητισμοῦ ἀκαδημαϊκό Μενάρδο. Αὐτὴ ἡ φιλελεύτερη ἀνοχὴ τοῦ Νουμᾶ, τόσο σύμφωνη πρὸς τὴν παράδοση τοῦ ἰδρυτῆ του, ἀποτελεῖ μιὰ δετικὴ καὶ σπουδαία συμβολὴ στὴν ἐπαναστατικὴ φιλολογία, πὺν ἡ ἱστορία θὰ τὴν καταλογίσῃ μιὰ μέρα ὀλέαιρη στό ἐνεργητικό τοῦ Πίνου Ταγκόπουλου, ὅταν μάλιστα συλλογιστῆ κανεὶς πὼς ὁ ἀνθρώπος αὐτός, γιὰ νὰ μπορῆ νὰ ἐξυπηρετῆ τὴν ἐπαναστατικὴν ἰδεολογία ἔπρεπε νὰ διακιντυνεύῃ αὐτὴ τὴν οικονομικὴ ζωὴ τοῦ περιοδικοῦ του σ' ἓναν καθυστερημένο τόπο πὺν γιὰ νὰ ζῆσῃ ἓνα περιοδικό πρέπει νὰ καλλιερῆ ἀδίκωπα ὅλες

τὶς ἀδυναμίες τῶν ἀναγνωστῶν του.

Ἔτσι ὁ Νουμᾶς ὡς τὶς τελευταῖες στιγμὲς τοῦ ἐκδότη του, δὲ δυσκολεύτηκε, τὸ θεώρησε μάλιστα γιὰ τιμὴ του, νὰ κρατῆ ἀψηλὰ σηκωμένη τὴν τιμημένη σημαία τοῦ Ψυχασμοῦ. Δικαίωμα βέβαια τοῦ κ. Παλαμᾶ νὰ ἐμφανίζεται σήμερα στὸ στρατόπεδο τοῦ ἀντιψυχασμοῦ, προσφέροντας κι αὐτὸς ἀνέλπιστα τὴ συντροφία του σὲ ὅλο ἔκετο τό σκυλλοὶ πὺν ἀγωνίζεται ταπεινὰ νὰ γκρεμίσῃ ἀπὸ τὸ βάθος τῆς Ἑθνικῆς εὐγνωμοσύνης ὕπου ἔστησε τὸ εἶδωλο τοῦ Ψυχᾶρη ἡ φωτισμένη συνειδήσή τοῦ ἔθνους, μὲ δὲν ἔχει κανένα δικαίωμα νὰ βεβαιώσῃ πὼς ὁ Πάνος Ταγκόπουλος στὰ τρίαβάρθια τῆς ψυχῆς του εἶχε τάχα πάψει τὸν τελευταῖο καιρὸ νὰ ἐνθουσιάζεται γιὰ τὸν ἀρχηγὸ τῆς ιδέας, γιὰ τὴ δὲν ὑπάρχει κανένα στοιχεῖο πὺν νὰ κἀνη πιθανὴ αὐτὴ τὴν ὑπόνοια, ἀφοῦ καὶ στὰ τελευταῖα φύλλα του βλέπουμε τὸ Νουμᾶ νὰ μιλήῃ πάντα μὲ ἀπεριόριστο σεβασμὸ καὶ νὰ ἀνοίγῃ διάπλατες τὶς πέλιδες του σ' ἐκείνον πὺν στάθηκε ὡς τὴν τελευταία στιγμὴ τοῦ βίου του πικτὸς καὶ ἀκλόνητος στὶς ἰδέες του, ἀψηφώντας τὴν καταφρόνια, τὸ μῖσος καὶ ὅλες τὶς δολερὲς τιμὲς, πὺν ἰὰ τοῦ εἶτανε εὐκόλο νὰ κερδίσῃ, ἂν ἤθελε νὰ φανῆ λίγο ἐλαστικώτερος στὶς ἰδέες του, καὶ περισσότερο εὐκολοπροσάρμοστος στὸ κοινωνικό περιβάλλο του. Δὲν μπορῶ νὰ ξαίρω σήμερα ἂν ὁ Νουμᾶς θὰ μπορέσῃ νὰ συνεχίσῃ τὸν τιμημένο δρόμο του καὶ μὲ πύο πρόγραμμα θὰ βαδίσῃ στὸ μέλλο, μὰ κείνο πὺν βλέπω μὲ θλίψη εἶναι πὼς κανένα ἀπὸ τὰ περιοδικὰ πὺν ἐκδίδονται σήμερα δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ τονὲ διαδεχτῆ, ὅχι βέβαια στὸ παροῖσασμα ἀπλῆς φιλολογικῆς ὕλης, πὺν δὲν εἶναι καὶ τόσο δύσκολο πρᾶμα, σ' ἓναν τόπο ὅπου ὅλοι λίγο πολὶ γράφουνε ποιήματα καὶ διηγήματα, μὰ στὴ μαχητικότητα του, ὅσο κι ἂν ἡ σκληρὴ βιοπάλη τῆς ψαλλίδιζε κάποτε τὰ φτερά της, καὶ στὸ κουράγιο του νὰ ὑποτάξῃ τὰ ὕλκκα συμφέροντα τοῦ περιοδικοῦ στὴν ἀνάγκη νὰ ὑποστηρικτοῦνε οἱ ἰδέες πὺν ἤθελε ἡ ψυχὴ του.

Ὁ Πάνος Ταγκόπουλος δὲν εἶτανε μόνο ἓνας μαχητῆς πὺν συνέχιζε, ἀνάλογα μὲ τὴν ἀπόρρηση του, τὸ ἔργο τοῦ πατέρα του γιὰ τὴν ἐπιβολὴ τοῦ καθαροῦ δημοτικισμοῦ καὶ καὶθε ἐπαναστατικῆς ἰδεολογίας. Εἶτανε καὶ ὁ ἄξιος ποιητῆς μὲ τὴν καθάρια ποιητικὴ φλέβα, εἶτανε ἀκόμη ὁ πεζογράφος πὺν καλλιέρησε ξεχωριστὰ τὸ διήγημα σὲ ἀπειρα μικρὰ διηγηματάκια, σπαρμένα στὰ διάφορα βδομαδιατικά περιοδικὰ καὶ ἄλλα σὲ τόμοις ξεχωριστοῦς. Μὰ ὁ Πάνος Ταγκόπουλος εἶτανε φύση περισσότερο ποιητικὴ, λιγρικὴ, τραγουδιστῆς πὺν εὐρισκε τὸν ἑαυτό του, ὅταν ἀφηνότανε λεύτερος νὰ πετᾶ στὰ σύννεφα, παρὰ ὅταν ὑποχρεωνότανε νὰ ὑποκίψῃ στὴ σιδερένια πειθαρχία τοῦ πεζοῦ λόγου, πὺν ἀπαιτεῖ διαύγεια ἰδεολογικὴ, αὐτοσυγκράτηση

και αυτοκυριαρχία της καρδιάς και του νοῦ.

Ἡ Μοῖρα ποὶ στάθηκε τόσο σκληρὴ και τόσο ἀδικη στὸ σπίτι τοῦ Ταγκόπουλου, ὅπως μᾶς ἀφαίρεσε πρόωρα τὸν πατέρα, ἔτσι μᾶς ἀφαίρει τώρα τὸ γιό του ποὺ εἶχε τόσο ἀψη- λὴ ἀποστολὴ νὰ πραγματοποιήσῃ στὴ ζωὴ του, συνεχιστὴς ἐνὸς μεγάλου ἔργου, και ἀληθινὸς τεχνίτης, ποὺ εἶχε κάτι νὰ προσφέ- ρῃ στὴ δημιουργίᾳ τῆς νέας λογοτεχνίας μας. Στὴν ἐποχὴ αὐτὴ τῆς φιλολογικῆς θρασυτήτας τῶ νέων, πρὸ δὲ δέχεται νὰ ἀναγνωρίσῃ κανένα νόμο και νὰ πειθαρχήσῃ κάτω ἀπὸ καμιάν ἀρχή, ὁ θάνατος ἐνὸς νέου τεχνίτη σεμποῦ, ποὺ ἤξαιρε νὰ δουλεύῃ και νὰ πει- θαρχῆ, δίχως μὲ τοῦτο νὰ νομίζῃ πὼς χάνει τὴ φιλολογικὴ του ὄντοτητα, ἀποτελεῖ ἀληθι- νὰ μιὰ σπουδαία ζημία γιὰ τὰ φτωχὰ Ἑλλη- νικὰ γράμματα.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΣΤΟΝ ΠΑΝΟ ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟ

Γιὰ ἰδὲς καιρό ποὺ διάλεξε ὁ Χάρος νὰ τὸν πάρῃ! Ἄφ'αὐτὰ τὰ λόγια ἔρχονται στὰ χεῖλια μου, ὅταν σιλλογιστῶ τὸν πολὺ πρόωρο θάνατό του... τὸν πρόωρο γιὰ τὴν ἡλικία του... τὸν πρόωρο γιὰ τὸ σταμάτημα τοῦ ἔργου του τοῦ κληρονομημένου, τοῦ πολύμορφου.

Μὰ ἡ φύση, ἀλίμονο, δὲ ρωτᾷ κανέναν γιὰ ὅ,τι κάνει. Μάννα σκληρὴ μᾶς σφίγγει μὲς' στὴν ἀγκαλιὰ τῆς και μᾶς σιπτερίζει γελώντας γιὰ τοὺς πόνους μας.

Κ' ἔτσι μᾶς ἀπαρνοῦνται χωρὶς νὰ μᾶς ρωτήσουν οἱ διαλεχτοὶ τοῦ νοῦ, οἱ ξεχωριστοὶ τῆς τέχνης, τὰ παλληκάρια τῆς ἀγάπης... κ' ἔτσι φέβγουν ἀπ' τὸν κόσμο ἀφτόνε, ποὺ τὴ ζωὴ τους τὴν ἐβρόθησε μὲ μιὰ πνευματικὴ σφραγίδα, και περ-φρονώντας την, περνοῦνε ἀξέγνοιαστα στὴν αἰωνιότητα παρατόντας ἔτσι ἀσπλαχνα ἐμᾶς στὸν καιμῶ... ποὺ τοὺς χάσα- με.

Ἡ στέρησή σου, ἀλησιμόνητε Πάνο, στῆς θλίψης τις κορφές ἔχει ἀνεβάσει ἀφτόνε, ποὺ περμένανε ἀπὸ τὴ ζωὴ σου νὰ ἐνώσεις τις δυνάμεις τους και νὰ συνεχίσεις τοὺς ἀγῶνες, ποὺ ἀνάλαβες ζώντας ἀκόμα ὁ πατέρας σου, και ποὺ τοὺς ἐξακολούθησες ἀφοβῆ και παλληκαρισίαι.

Ὡ ἐπὶ ἀγαπημένε, ποὺ δὲν ἔχεις τώρα πιά, μεσ' στὰ στοιχεῖα ποὺ πέρασες, κανένα πῦθος, δάνασέ μου ἀπ' τὴν ἡμερία σου γιὰ νὰ προβοδήσω σεμνὰ τὸν πόνο μου ἀνάμεσα στοὺς ἐκλεχτοὺς ποὺ γράφουν γιὰ τὸ θάνατό

σου μὲς' τοῦ Νουμᾶ τὸ φύλλο τοῦτο, ποὺ ἔρχομαι νὰ εἶναι ἀπαρχὴ καινούργιας δράσης.

Τὰ άτομα περνοῦνε, μὰ ἡ ἀγαθὴ τους δράση μένει στὴ ζωὴ και συνεχίζεται ἀπὸ τοὺς ἀξιους διαδόχους. Ἔτσι τὸ κάθε κῦμα τοῦ πόνου μας γιὰ σένα διαλύεται μὲ τὸ λόγο σὲ στάλες λαγαρές, ὡχ κ' εἶν ἄφρες οἱ στάλες τοῦ εἶναι μας τὰ φανίσματα. ποὺ πνίγοντας τὴ λησμονιὰ τῶν ὁραίων περρασμένων περνοῦνε τοὺς ἀληθινούς πνευματικούς ἐργάτες στὴν ἀθανασία κ' ἔτσι θαρροῦμε πὼς ἀπλὸς βραχ- νὰς μᾶς εἶτανε ἡ στέρησή σου, γιὰτι πάντα ξυπνοῦμε στὴ ζωὴ τ' ἀπέθαντά σου λόγια κ' ἀνάμεσὸ μας πάλι σ' ἀπολαίουμε, ὠραῖε τεχ- νίτη.

Ἐνας ἀπὸ τοὺς ξεχωριστοὺς ἐργάτες τῆς πνευματικῆς ζωῆς ὁ πατέρας σου, και σὺ θέ- λησες νὰ τόνε μιμηθεῖς ἀκολουθώντας μὲ πολλὴ ἐπιτυχία τὰ βήματά του, μὰ ὁ θάνατος ἐπενέβηκε και δὲ σ' ἄφισε νὰ συνεχίσεις. Ὡστόσο, τ' ὠραῖο ἔργο σου ἀφτό εἶναι ποὶ συνάθροισε ἐδῶ τῶν διαλεχτῶν τις γνώμες, γιὰ νὰ τιμήσουνε τὴ μνήμη σου.

Συνηθίζουμε μὲ τέτοια καιώματα νὰ παρηγοριόμαστε τάχα, ἐμεῖς οἱ ζωντανοὶ, γιὰ τὸν ἀνεπανόρθωτο καιμὸ τῶν ἀγαπημένων μας. Μὰ ἄραγε ἐκεῖνοι παίρνουν εἶδηση;

Κι' ἀκόμη μᾶς λένε:

Σὰ δὲν τίχαινε νὰ μαραίνεται ἡ ὁμορφιά, πὼς θὰ τὴν αἰστανόμαστε ἐμεῖς οἱ ἄλλοι; Σὰ δὲ συνέβαινε νὰ ληθαίνει ἡ παλληκαριά, πὼς δὲ θὰ τὴ καιρομύστανε ἐμεῖς οἱ ἀποδέ- λοιποι;

Μὰ εἶναι ἄραγε σωστὰ ἐτόυτα;

Ἄχ τώρα, ποὶ πέρασες στὸν κόσμο τῶν μυτηριῶν, πὲς τα κ' ἐμᾶς και μὴν ντηριέσαι γιὰ τὴν ὀλκή μας τὴν ὑπόστασι.

Τὰ νάτια σου τὰ φεγγοβόλα καιτάληχτοι τὰ προσφέραμε ἀπαρχές τοῦ νιοῦ σπιτιοῦ σου στὸ χαροκόπι τοῦ θανίτου.

Ἄπ' τὸν πόνο τῶ δικῶνε σου ποὶ ἔρχον- ται καιδία ἀφτοῦ ποὶ βρῖσκεσαι;

Ἄπ τὴν ἄσβηστη ἀγάπη τῶν φίλων σου αἰστανέσαι φωτὸς φιλημα'α μέσα στὸ ἀπειρο;

Ὅποτε ἔλλειψα γι' ἀγαπημένο μου νεκρὸ, τέτεια ρωτήματα ἀναδέβονται μεσ' στὸ καιρῶ- λι μου' ἀλλὰ μένουνε χωρὶς ἀπάντησι.

«Ὅτ' ἐμὲ σιωπεινολάλα μῦρι
ποὶ μᾶς κυκλόνουν πανηγύρια»

Πάνο, Πάνο' μόνο ὅσα ἔγραψες καλά, μόνο ἀφτὰ θὰ μένουν. Ἡ τέχνη εἶναι τῆς ζωῆς ἡ γοητεία, γιὰ τοῦτο ὅσοι νιώσανε τὴν τέχνη ἐκείνοι καιρώνεται ἀληθινὰ τὴ ζωὴ.

Ὁ θάνατος; εἶναι δουλειὰ τῆς φύσης, ἄχ και «ἡ φύσις οὐκ ἐκ τῶν ἐφ' ἡμῖν».

Μ. ΦΙΑΛΗΤΑΣ

Κ Ρ Ι Μ Α

Με τὸ θάνατο τοῦ Πάνου Ταγκόπουλου ἔχασαν τὰ γράμματα ἔναν ἀπὸ τοῦς πιδὸ ἀ-
γνοῦς δουλευτάδες τους. Χωρὶς νὰ κάνει: θό-
ρυβο, ἐπανστασιακός, μὰ σεμνός, σιμώνοντας
πάντα μ' εὐλάβεια τὴν τέχνη, καὶ μ' εὐλάβεια
τοῦς τεχνίτες, ἐδούλευε τὸ στίχο καὶ τὴν πρό-
ζα μὲ θέρμη, καὶ σπάνια μαστοριά: πηγαία καὶ
ἄμεσα γεννημένη ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὴ φύση, ἡ
ποίησι τοῦ Πάνου Ταγκόπουλου θὰ μπορούσε
νὰ θρεῖ πολὺ περισσότερη ἀναγνώριση ἀπὸ
τοῦς πολλοὺς καὶ ἀπὸ τοῦς λίγους, ἂν ὁ ποιη-
τὴς εἶχε καὶ ἐκεῖνη τὴν ἄλλη τέχνη, τὴν κα-
θόλου ποιητικὴν, ποὺ φτιάχνει γλήγορα σπουδαί-
ους τοῦς ἀνθρώπους στὸν κόσμο τοῦτο.

Μὰ οὔτε ἔτοιμος εἶμαι, οὔτε σκοπὸν ἔχω
σήμερον νὰ γράψω γιὰ τὸ ἔργο τοῦ χαμένου μου
φίλου. Γιὰ μένον ἦταν ὁ ἀγνός τραγουδιστὴς
τῆς ζωῆς καὶ τῆς πλάσης, ὁ γνήσιος Ρω-
μὶ ὁς τραγουδιστὴς, καὶ ὁ καλὸς φίλος. Ἦτανε
γιὰ μένα ἀκόμα ὁ γιός τοῦ ἀλησμόνητου φίλου
μου. Ὅστερα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Δημήτρη
Ταγκόπουλου, τὸν Πάνο τὸν ἀντίκρυζα σὰ δι-
κό μου γιό. Πῶς νὰ μὴ πενήθσω μέτρα στὴν καρ-
διά μου γιὰ τὸ χαμὸ του:

ΠΑΝΟΣ ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Σου δόθη ἡ χάρις νὰ γεννᾷς τὸ λυρικό τραγοῦδι:
δρασάτο, πράσινο, εὖρομο, καθὼς ἀπὸ τὴ γῆ
νερόχαρου περιβολιστὸ γεννιέται: τὸ λουλοῦδι
στοῦ Ἀπρίλη τὴν κνήμη.

Μετὰ ξεγνοιασιά λεβέντικη σὲ τράβαε νὰ τὴ ζήσης
ἢ σὰν παιχιδι: ἀθλητικό ἢ σὲ ἄργανα τὴ ζωὴ
Μετὰ τὴ γοργάδα τοῦ ἄχυρου στὴν ἀγκαλιὰ τῆς
(φύσης
πάει ὁ καρπὸς νὰ κατῆ.

Σου ἀνοίγ' ἡ ἀγάπη ξέστηθη τὰ χέρια νὰ σὲ
(κλείση
σὲ καρτερά ἀντιστάλι: του στὸν κόσμον ἕνα παιδί
Χάρου ἦταν μῆνυμα, οὐρλισμα τὸ χαρωπὸ με-
(θύσι
καὶ ξόδι: σου ἡ ὠδή!

Ἄν μὲνη κάτι: ἀνθρώπινον καὶ στὸ μυστήριο πέτρα
πίσω ἀπ' τὸ μῆνυμα ἂν ὕστερα καὶ ἄλλη ζωὴ ξεσπᾷ
στὸν κάτω κόσμον ἂν πᾶς, καρδιά, καὶ ἂν ὁ ἴσ-
(κιος τοῦ πατέρα
ψυχῆ, καὶ ἂν ἀγαπᾷ
στοῦ ἄδη τὸ συναπάντημα καὶ σφιχταγκαλι:σ-

(μένος
καὶ οἱ δυὸ σὰ νὰ εἶστε ἕνα κορμί, θὰ κλάψω-
(τε γερὰ,
θὰ λέτε: ἀπάνου, κάτω, ἡ ζωὴ δὲν εἶναι ζυ-
μωμένη
παρὰ μὲ σφοδρά.

ΛΙΑΝ Μ. ΙΑΚΩΒΙΔΗ

«Γλυκιὰ ἡ ζωὴ, χαρὰ ἡ ζωὴ, χαρὰ τὸ
φῶς ποὺ λάμπει.» Ἦτσι: τραγοῦδοῦσε τὴν ἀνοι-
ξη, ἔτσι: ἐνιωθε τὴ ζωὴ, ἔτσι: ἐδλεπε τὸ φῶς.
Πάνω ἀπὸ τὸν πόνο ποὺ δὲ θὰ δοῦμε πιά τὴν
ἀγαπητὴ του μορφὴ καὶ ποὺ δὲ θὰκούσουμε
πιὰ τὸ γκαρδικό του τραγοῦδι, ἕνας ἄλλος πό-
νος ποὺ δυνατός μᾶς κυριεύει, ἔταν συλλογιό-
μαστε πῶς ἐστέρησε ἡ ζωὴ τοῦ νέου ἀνθρώπου,
ποὺ γι' αὐτὸν ἦταν «γλυκιὰ ἡ ζωὴ, χαρὰ ἡ ζω-
ῆ» (Ὅταν παθαίνει: ὁ κουρασμένος, ὁ ἀπελπισ-
μένος, ὁ γερασμένος, λέμε: γρύχαζε. Ὅταν ἀ-
κούσαμε τὸ θάνατο τοῦ Πάνου Ταγκόπουλου,
εἴπαμε, ὅσο: τὸν ξέραμε: κριμα.

Τελειώνοντας ἔχω νὰ κάνω μιὰ πρόταση
στοῦς φίλους του. Νὰ φροντίσουμε νὰ θγάλουμε
ἕνα ἀναμνηστικό τόμο, μὲ ἐκλογὰς ἀπὸ τὸ ἔργο
του. Μιὰ ὄραϊα πλούσια ἐκδοση. Ἦτσι: θὰ τι-
μήσουμε τὴ μνήμη του ποὺ καλά. Καὶ ἔτσι: θὰ
κάνουμε γνωστὸ σὲ περισσότερον κόσμον ἕνα ὡ-
ραίο ἔργο, ποὺ ἡ σεμνότης καὶ μετροφοροῦ-
νη τοῦ ποιητῆ δὲν τὸ ἄφησε ἴταμε τῶρα νὰ
ἐκτιμηθῆ καὶ νὰ ἀγαπηθῆ ὅσο τοῦ ἀξίζει.

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

ΣΜΥΡΝΙΩΤΙΚΑ

ΤΟ ΤΟΥΡΚΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

τοῦ Πάνου Ταγκοπούλου,
ποὺ τόσον ἀγάπησε τὴ ζωὴ τῆς Σμύρνης.

Παιχνιδιάτορα, ν' ἀλλάξης τὸν σκοπὸ.
ποὺ τὸν σέρνεις στὴν τεχνίτορα δοξασί: σου
τὸν καμὸ μου, γιὰ τὰ μάτια π' ἀγαπᾷ,
μὴ τὸν γνέθεις στὴν ἀνέμη τῆς καρδιάς σου.

Τῆς τουρκάλας τὸ τραγοῦδι, παθιακό
καὶ ὅσο νᾶνα: καὶ ὅσο ἂν κλαίη καὶ θρηνηί,
εἰ γιὰ μένα: Ἐγὼ τὸ θέλω γκαρδικό
σ' τῆς γλυκαί:ς μου ρωμηροπούλας τὴ φωνή.

Ταμπερόρι:ζες καὶ ἀνθο! καὶ γι:σμειά
στὸ περδὸλι: τὸ σμυρνιώτικο περίσσια:
καὶ τριαντάφυλλο—μ' ἀγκάθια!-κι' ἡ Σμυρνια:
μὰ ὄχι: κόκκινος λαλὸς στὰ κυπαρίσσια.

Παιχνιδιάτορα, ν' ἀλλάξης τὸν σκοπὸ
καὶ γι:νωτικό τραγοῦδι: ἀρχίνα μόνον.
Φθάνει ὁ πόνος μου γιὰ κείνη π' ἀγαπᾷ,
μὴ διπλώνεις τὸν μὲ τῆς σκλαδι:ς τὸν πόνο...

ΜΙΧ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

(Ἀνέκδοτο)

ΕΚΕΙΝΟΙ ΠΟΥ ΦΕΥΓΟΥΝ

ΕΝΑΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

Υπάρχουν άφελείς άνθρωποι που δεν τολμάτε να υποδηλώσετε μπροστά τους τη συγκίνησι που έτυχε να σās προξενήση ένας ποιητής. πρέπει να τη δικαιολογήσετε χωρίς αναβολή και θα σās ρωτήσουν: «Μά είνε μεγάλος ποιητής;» Δεν υποπτεύονται την αλήθεια. πώς είναι μιά μεγαλειότερη χάρι από το να είνε κανείς μεγάλος ποιητής; ή χάρι του να είνε απλά και στοργικά ποιητής. Ο Πάνος Ταγκόπουλος, που μās άφησε, πόσο πρόωρα, ήταν πολύ απλά και όλοστοργγυλα, ένα τέτοιος ποιητής.

Το στήθος του δεν το στόλιζαν παράσημα και μεγάλες ταινίες, αλλά το στέρνο του, πλατύ, θα μπορούσε μιά μέρα κ' έκεινες να υποστηή Η μοίρα δεν το το ήθελε και ή άρρώστεια των έφαγε. Αν δεν ήθελε με της γραμμές αυτές κάποιος ιδιαίτερος πόνος, και με όλη τη φτώχεια του, να φινερωθή, θα λογαριάζονταν ως περιττές ή γραμμές αυτές, ύστερα από τα λίγα λόγια που ο Ρήγας Γκόλφης έλεπε στην κηδεία του και τα είδα στο «Ελεύθερο Βήμα» για το ποιητικό έργο του. ήτανε μέσα σ' αυτά ο χαρακτήρισμός του λυρισμού του, καθώς έπρεπε. Πολύ δύσκολα μπορεί ένας ποιητής να χαρακτηρισθή το περιεχόμενο του έργου του ταυτοχρόνως και πλάθεται κ' ξεατιμάεται με τη μορφή του. ο στίχος και με το βάρος του, είνε πτερωτός· σās ξεφεύγει· ασύλληπτος. Τι θα μās προσφέρει ο ποιητής; τους αιώνιους κοινούς τόπους· με τη διαφορά πώς το κοινό αυτό το μεταβάλλει σε κύριο, καθώς θα έλεγε ο άειμνηστος Σολωμός. Αλλά και τα κύρια—άντιθετα—αν τον άπασχολούν, τίποτα δεν κατορθώνει, αν δεν τους δώση, παίρνοντας από τη μουσική ψυχή του και από το μουσικό αυτί του που το χάρεται συντρόφικά ο στιχοπλέκτης με το μουσογού, την απαραίτητη μουσικότητα για να το ζήση το ποιήμα του. Οι στίχοι και τα πεζά—λουλούδια, έρωτες, ταξείδια—του Πάνου Ταγκοπούλου κολυμπούσαν κ' έπαιζαν στη μουσικότητα της λυρικής χαράς, και με τη λύπη και με το τίποτε. Σ' έν από τα τελευταία τεύχη του «Νουμά», του περιοδικού, που προσπαθώντας να συνεχίση την ίσρη τότε για μās κληρονομία του πατέρα του, διηύθυνε, διάβαζα στίχους του· μου θύμισαν πώς ήπαιρει, και μ' έδωκε του τα βίβλιονα, ο ποιητής που μ' ένδιέφερον αυτός, και όχι ή καθυστερημένη πιά ψυχρολατρεία του περιοδικού του. Άλλωστε και είμαι βέβαιος πώς κ' εκείνος μέσα στα τριόρθα της ψυχής του είχε πάψη από καιρό να αισθάνεται τον έν-

θουσιασμό που ξυπνούσε ο αρχηγός της ιδέας, περισσότερο τον ίσως, αν κανείς καλοκυτάξει, δημιούργημα δικό μας παρ' όσον ήταν δημιουργός.

Μά τάχα τι είδους ποιητής θα ήταν ο Πάνος; Κανένος, και όλων των μικρών, των πιποτένιων εκείνων εδτυχημάτων, από τα όποια γίνεται για να μās κάνη κ' έμās, που τ' αγαπούμε τα τραγούδια, εδτυχημένους. Ξεφύλλιζα τα «Γυρίσματα στο Ξέφωτο», στάθηκαν όλως τυχαία, όλως άπρόσχετα, τα μάτια μου, σε τρία του τετράστιχα που επιγράφονται Μούλι. Και διάβασα:

Το ξανθό καλοκαιρι με φωτίζει ξανά
στο νησάκι το πρόσχαρο πάλι
που τα ίσκιώνουν τη μέρα τα παρθένα βουνά,
το μικρό, γαλανό περιγιάλι,
που έχει τόσα λουλούδια και μαξέδες εκεί,
τα γαρύφαλλα, κόκκινη φλόγα,
και στον ίσκιο τραγούδια και στο λόγο βοσκή,
και σε' άμπέλια πεντάγλυκη ρόγα,
που έχει δειλι γραμμένο σε γλυκεία Ροδαυγή
και τη δύση που σβύνει στο κύμα,
και σ' έμε που χαρίζει μιά δροσάτη πηγή
στο παλιό του προσάπτου μου χτήμα.

Το τραγουδάκι αυτό, τόσο λιγοστό, είναι πλούσιο, από πόσα! Από το καλοκαιρι, από το νησί, από τα βουνά, από τα περιγιάλια, από τα λουλούδια, από τ' άμπέλια, από τα πεντάγλυκα σταφύλια, και από τα φλογάτα γαρύφαλλα, από το φώς και από τον ίσκιο, από τα τραγούδια, από τα δειλινα και από τα κρύα νερά, από μιά Ροδαυγή με κεφαλαίο Ρ, που δεν ξέρεις αν είνε το γλυκαχάραμα ή κίμμι Αβγούλα σαν εκείνη του Σολωμού, και τέλος από τη σεπτήν ένθύμηση του προγόνου, από όλα όσα κατανύγουν έναν άνθρωπο κ' έναν Έλληνα. Αυτά γυρίζουν και ξαναγυρίζουν σε στάσιμα διαφορετικά, μό τα ίδια, στο στίχο του Πάνου Ταγκοπούλου. Μās ήρθε για να ζήση με την αγάπη και με τη στοργή γονέων, γυναικας, παιδιού, με την παράδοσι του πατέρα, με τη θρησκεία της λύρας, πεθαίνει με το παράπονο των άδικημένων της ζωής και των καταραμένων της μοίρας, με βάρβαρα σπασμένο το έρωτικό τραγούδι του, σαν εκείνο των Βαλαβάνηδων και των Καρωτάκηδων, για μās γνωριμότερος και αγαπητότερος.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

«Ελεύθερο Βήμα», 29 του Άπριλιου.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΤΟΥ ΠΑΝΟΥ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ

Στις 10 του Μάη έγινε στο 'Ηράκλειο τής Κρήτης φιλολογικό μνημόσυνο του Πάνου Ταγκόπουλου. Καθώς μαθαίνουμε από την εφημερίδα 'Ελεύθερη Σκέψη», πολλοί από τους διανοούμενους του τόπου το παρακολούθησαν.

Ο διηγηματογράφος κ. Βελ. Φρέρης, τιμώντας τη μνήμη του ποιητή, έκανε την παρακάτω εισαγωγή. Μίλησε κατόπι ο ποιητής κ. Α. Χατζηδάκης και ο κ. Γ. Σφακιανάκης και διαβάστηκε από τη δεσποινίδα Μαρ. Μηλολιδάκη ένα του διήγημα.

Νά τι είπε ο κ. Φρέρης:

Λέν πρόφρασαν οι Μούσες νά ξεχάσουν και νά παρηγορηθοῦν από τὸ θάνατο ἑνὸς διαλεχτοῦ τους ποιητῆ, τοῦ Καρυωτάκη, δὲν εἶναι πολλὸς καιρὸς ποῦ ἡ ἑλληνικὴ ποίηση ἔχασε μιὰν ἐκλεχτὴ ποιήτρια, τὴν Πολυδοῦρη, καὶ νέο χτύπημα, ποῦ θ' ἀφήσει πληγὴ βαθειὰ καὶ ἀγιάτρευτῆ — ὁ θάνατος τοῦ Πάνου Ταγκόπουλου—ξαναβυθίζει σὲ πένθος τὰ νεοελληνικὰ γράμματα καὶ σὲ βαθύτατη θλίψη ἐκείνους ποῦ τὸν πλησίασαν, ποῦ τὸν γνώρισαν, τὸν ἀγάπησαν καὶ ποῦ ἀγαπήθηκαν ἀπ' αὐτόν. Ἀλλὰ μαζί μὲ αὐτούς θὰ διατηρήσουν τὴν ἀνάμνησίν του ὅλοι ἐκεῖνοι, ποῦ διαβάζοντας τὰ τραγούδια του ζῆσαν μικρὸς, μὰ τόσο χαριτωμένους στιγμῆς, περπατώντας πλάι—πλάι μὲ τὸν ποιητὴ σὲ ὠραία τοπεῖα, ποῦ μὲ περὶσσια τέχνη τὰ τραγουδῆσε:

Λέντρα γύρο, νερά καὶ ὄλη ἡ πλάση
στ' ἀνθισμένο γιορτίζε προῖ,
κ' ἡ χαρὰ στὸ ξανθὸ τὸ γιορτάσι
μας περνᾷ, κ' εἶναι φῶς ἡ ζωῆ.
Τὰ σπαρμένα χοράφια γελοῦνε
καὶ ὡς διαβαίνει τ' ἀγέρι ἀπαλὰ
τὰ χορτάφια, τὰ στάφια θροοῦνε
καὶ τ' ἀγέρι σὰν κύμα κυλᾷ.

Βυσσινιές σὰν ἀφίλητα χεῖλη
ἔχουν δέσει τὸ νέο καρπὸ
καὶ περνᾷμε στὸν ἴσθιο τους, φίλη,
καὶ μοῦ λές μυστικὰ «Σ' ἀγαπῶ».

Σὲ κρατῶ ἀπ' τὸ χέρι. Πηδάμε
τὸ γκρεμὸ καὶ τὸ φράχτη. Γελάς.
—Ταίρι ταίρι βαρκοῦλες κυλάμε
καὶ στ' ἀπόσκια τοῦ ὄνειρου μὲ πᾶς.
ποῦ νιώσανε τίς ὁμορφιές τῆς ἀνοιξῆς νὰ
γεμίζουν χαρὰ καὶ ἀγαλλίαση τὴν ψυχὴ τους,
ποῦ ἀντίκρισαν στὸ τραγούδι τοῦ Πάνου
Ταγκόπουλου τίς πολύχρωμες, τίς φωτισμένες
καὶ μοσκομουρισμένες ἀνοιξιμίτικες εἰζόνες:

Τὰ λουλούδια ἀνθίσανε στὶς γλάστρες καὶ
(στεν κήπο,
θερμὸ τραγούδι ἀπλώνεται, γοργὸς καὶ θεῖος
(ρουθμός.
Κάθε καρδοῦλα αἰστάνεται κ' ἕναν καινούργιο
(χτύπο

καὶ τ' ἀνοιξιμίτικο τὸ φῶς κυλάει σὰν ποταμὸς.
ποῦ ζήσανε μαζί του τὸ μελαγχολικὸ φθινό-
πωρο, τὸ φθινόπωρο ἄμως τὸ ἑλληνικὸ, ποῦ καὶ
αὐτὸ ὅπως καὶ τίς ἄλλες ἐποχές, τὸ τραγοῦδησε
ὁ ποιητὴς μας μὲ εὐλαβικὴ μελαγχολικὴ διάθε-
ση, δίχως ψευτορωμαντικὰς πλήξεις καὶ ξε-
νοφερμένα spleen:

Θάνα βουρκομένοι οἱ οὐρανοὶ
καὶ θὰ στάξει κατὶ σὰν ἀνατριχίλα,
καὶ θὰ πέσουν τοῦ χινοῦ πωρου στὴ γῆ
καὶ ἄλλη μιὰ φορὰ τὰ φύλλα.
Θάνα βουρκομένοι οἱ οὐρανοὶ
καὶ σὰ σκέλεθρα τὰ δέντρα θὰ ἴψωθοῦνε
καὶ σὰ κλώνια τὰ γυμνά δὲ θὰ λαλοῦν
τὰ πουλιά ποῦ τὴν ἀνοιξὴ ἀγαποῦνε.

Ο ΠΑΝΟΣ ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΚΙΤΟΣ Α. ΠΡΟΤΟΠΑΤΗΣ

ὅλοι ἐκεῖνοι, ποῦ ἀνέβηκαν μὲ τὸ νέο Ταγκό-
πουλο στὶς βουνοκορφές καὶ χάριξαν τὴν
πρασιναῖα τους, τὸ μισρωμένο τους ἀγέρι, τὸν
ἀνοιχτὸ τους οὐρανὸ καὶ τὰ χρυσοπράσινά
τους ἔλατα:

Ἐλάτια χρυσοπράσινα, χαρὰ ἡ ζωῆ σὲ
(μένα
ποῦ μπήρεσα ν' ἀρθῶ
στὴν ἀψηλὴ βουνοκορφῆ ποῦ βρισκεστε ἴψω-
(μένα
θνητὸς ἐγώ, σ' ἀθάνατες κορφές ν' ἀνυψωθῶ.
Πόση χαρὰ καὶ δύναμη στὸ πλάι σας δὲ
νοιώθω,
γιγάντοι τοῦ βουνοῦ,

καθώς βασιὰ στὰ στήθια μου κλείνω τὸν
 ἴδιο πόθο,
 κλαδί ἀπὸ σᾶς, τὰ σίννεφρι νὰ φτάσω τ' οὐ-
 ρανού.
 ποὺ ἔνοιωσαν τὴν καρδιά τους νὰ δέχεται μὲ
 τρυφερὴ συγκίνηση τὸ ἔρωτικό χᾶδι σιγολέ-
 οντας τοὺς ἐρωτικούς στίχους τῶν:

Θὰ σ' ἀγαπῶ—κι' ἂν ἡ ζωὴ σκληρὰ μ'
 ἔχει χωρίσει,
 Ἄγίπη μου, ἀπὸ σέ,
 θὰ σ' ἀγαπῶ μὲ τὴ στοργὴ ποὺ δὲν μπορεῖ
 νὰ σβήσει
 δῶρο ἀπὸ σέ δυὸ γράμματα κ' ἕνα δειλὸ
 (παιπέ).

καὶ μὲ δακρυσμένα μάτια θὰ ξαναδημηθοῦνε
 τὶς ἀξέχαστες ὥρες, ποὺ ζήσανε μαζί του στὴν
 ἀγαπημένη τους ταβέρνα, στιγμὲς ποὺ εἴταν
 οἱ καρδιὲς σὺ ρόδα ἀνοιγμένες, ποὺ τὸ κρασί,
 τὸ τραγούδι καὶ τὸ ἀφταστο κέφι φώτιζαν τὸ
 μυαλό μὲ ὡραίες σκέψεις καὶ ποὺ ἡ ἀγάπη,
 μὰ ἀπέραντη ἀγάπη ἔφερε σιμὰ τὸν ἕνα
 στὸν ἄλλο τοὺς συμποσιαστές, ὅσο δὲ φέρνει
 ἢ πὺρ σιενὴ συγγένεια καὶ τὸ μεγαλύτερο
 σιμφέρο:

Πίνουμε καὶ σπᾶμε
 τὸ χρυσὸ γιαλί
 κι ἀντηχᾷ ἡ ταβέρνα ἀπ' τὸ τραγούδι
 κι ὅταν ἀγαπᾶμε
 τρέμει τὸ φιλι
 πρὶ νὰ πέση στ' ἄλικο λουλούδι.
 Ἰμίμαστε στὰ χρόνια
 γέροι, μὰ ἡ καρδιά
 σὰν παιδιοῦ εἶναι λεύτερη, κι' ἀζήμι
 τὸ λιλῶν τ' ἀηδόνια
 μέσα σὶα κλαδιά:

«Χεῖλι κοραλλένια, πλάνο στόμα».
 Κέρνα κοκκινέλι,
 κάπελα, κι ἐσὺ
 παιῖς τὸ παντούρι, παιχνιδιάρη.
 Γλύστρα σὰν τὸ χέλι
 στὸ χορὸ. Ἡ μισὴ
 βόλτα κι' ἄλλη βόλτα γιὰ νὰ πάει.
 Λέγε το: Ἄς πειθάνω
 πίνοντας κρασί,
 γιοματάρι, σῶσμα τὸ ρομπάνι!
 Ντέρτι νὰ μὴ βάνω.
 Κέρνα, χᾶφε, ἐσί,
 ἡ ψυχὴ μου φεύγοντας νὰ πίνει.

Κ' ἔτσι ἔζησε ὁ Πάνος Τάγκόπουλος τὴ
 ζωὴ του τὴ λιγύχρονη. Πίνοντας καὶ τρα-
 γουδώντας. Κι ἂ σιαματοῦσε κάποτε τὸ χα-
 ροῦμένο τραγούδι του, εἴταν γιὰ νὰ κλάψει
 καὶ νὰ μοιρολογήσει—τὸ γλυκόφωνο τοῦτο
 ἀηδόνι—θανάτους ἀγαπημένων του προσώπων,
 νὰ κλάψει τὸν πατέρα του:

Στὸ κουρασμένο σοι κορμί, θέλω στρωτὸ
 (κλινάρι
 μὲ τ' ἀγριοπού οὐδα τῆς γῆς, λαμπάδα τὸ

(φεγγάρι
 στὴν νύχτα τὴν ἀξύπνητη γλυκὰ νὰ σέ
 φωτίζει.
 τὸν πόνο ποὺ σέ σπάραιξε, νὰ στὸν ἀπο-
 κοιμίσει.

Τὴν ἀδερφή του:

Ὁρες πολλὲς ἀγρύπνησες, μικρὸ μου,
 βαλάντωσες στὰ βρόχια τοῦ καιμοῦ,
 τὰ πόδια σου λιγίσανε ἀπ' τοῦ δρόμου
 τὸ πέρασμα, τοῦ τρισαλαφινού.

Κραῖζει, τ' ἀκοῦς; δὲν εἶναι παραμύθι,
 τὸ πρῶτο ὄρνιθι κραῖζει τῆς αὐγῆς

Κάθε ψυχούλα ὡς πρόπει ἀποκοιμήθη
 στὴν αἴλη σκέπη τῆς μητέρας γῆς.

Γύνα κ' ἐσύ. Κοιμήσου ἀναπαυμένη
 στὴν ἄμορφη γωνίτσα σου, κ' ἐγὼ
 μὲ τὴν ψυχὴ ἀπὸ σένα ἐξαγνισμένη
 στὴν ἐκκλησιὰ τοῦ πόνου λειτουργῶ.

Τὸ παιδί του:

Θιμάμαι κι αὐτὸ ποὺ κανέναν καιρὸς
 βοριάς ἢ νοτιάς δὲν τὸ σβήνει,
 πὼς μὲς στὴν αὐλὴ μας καρπὸς τριφερός
 ἀνθοῦσε, ὡς ἀνθίζουν οἱ κρίνοι.

Πὼς εἶχαμε (μὴ μοῦ δακρυῖς) παιδί
 βγαλμένο ἀπ' τὰ σπλάχνα μας, ὅπως
 ἀπ' τ' ἀγριο πλιτίνι πετιέται κλαδί
 καὶ νέα δροσιὰ παίρνει ὁ τόπος.

Κι ὡς ἄλλη μητέρα του θᾶταν σ' αὐτὸ
 καλόβολη ἴσοο ἢ γιὰ τὸν,
 —Μὰ ὦ! νύχτα, ποτὲ πὼς μὴς εἴταν γραφ-
 (τὸ

θυσία νὰ γενεῖ τοῦ θανάτου.

(1) Πάνος Ταγκόπουλος στίθιξε ἕνας ἀπὸ
 τοὺς μετρημένους νεώτερους λογοτέχνες καὶ
 ποιητές, ποὺ κατορθώσανε ν' ἀντικρούσανε μὲ
 θάρρος καὶ ν' ἀντισταθοῦνε μὲ φανατισμὸ στὰ
 λογῆς ξενικὰ ρεύματα, ποὺ κατακλύσανε τελευ-
 ταῖα τὸν τόπο μας, καὶ νὰ μείνουν ἀγνοὶ μέσα
 στὸ νοητὸ κύκλο τῆς ἑλληνικῆς τεχνοτροπίας
 καὶ νοστοροπίας, ν' ἀναπνεύουν τὸν ἀέρα τὸν
 ἑλληνικὸ, νὰ χαίρουνται τὸ θερμὸ μας ἥλιο,
 νὰ συγκινοῦνται μονάχα μὲ τὸ δ,τι ζοῦν καὶ
 νὰ πᾶλλονται εἰλικρινά. Ἀναθρεμένος μέσα
 σ' ἕνα αὐστηρὰ ρωμαϊκὸ περιβάλλον—τοῦ
 Νουμά—νουθετήθηκε ὅπως ἔπρεπε κ' εἶνε γι'
 αὐτὸ ποὺ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο ἀπώθη-
 σε μ' εὐκολία τὴν ἐπίθεση τοῦ κακομεταφυ-
 τεμένου μεταπολεμικοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ,
 τοῦ πολιτισμοῦ ποὺ ἔχει ἀφετηρία τὰ βουλε-
 βάρτα καὶ τὰ μεγάλα σπίτια μόδας τοῦ Παρι-
 σιῦ καὶ τῆς Λόντρας. Δὲν ἔνοιῶ φυσικὰ τὶς
 σοβιετὲς προσπάθειες τῆς μεταπολεμικῆς καλ-
 λιτεχνικῆς, λογοτεχνικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς

Εὐρώπης μὰ ἔνοιῶ τὶς πρόχειρες ἐκείνες λο-
 γοτεχνικὲς ἐφευρέσεις, ποὺ βρῆκαν στὸν τόπο μας
 τόσοις ἐπιπόλαιους ὁπαδούς. Εἶναι παρατη-
 ρημένο πὼς οἱ νεώτεροί μας ποιητὲς πνίγουν-

ται—θέλουν δηλαδή να και καλά να πνίγουνται—μέσα στα γκρίζα σκοτάδια, στις σκοτεινές κάμαρες, να σέρνονται άρρωστημένο.—κατά φαντασία—από spleen κάτω από τις μελαγχολικές αλλέες. Ύμνουν το θλιμμένο βλέμμα κάποιας φανταστικής φροϊλαίν και λιγώνουν σαν άηδέστατοι δανδήδες μπροστά σε μια ανύπαρκτη ντεμουαζέλ. Ένώ ο Πάνος Ταγκόπουλος, πού ὄσο κι' ἄν κριθεῖ αὐστηρά ἀπὸ τὸ χροῖο, θ' ἀρ' ὄσει χωρὶς ἄλλο σημάδια τοῦ διαύβα του, μπόρεσε νὰ κρατήσῃ τόσο στὸ τραγούδι του ὅσο καὶ στὸ διήγημά του τὴν ἀτομικότητά του. Τὸ τραγούδι του εἶναι αὐθόρμητο, πηγαῖο, ἀληθινὸ, γιομάτο ἑλληνικὴ καρδιά καὶ ψυχή. Τὸ ἴδιο καὶ τὸ διήγημά του, ποὶ οἱ ἄνθρωποι του εἶναι ἀληθινοί, λές γνωστοί μᾶς, Ρωμιοὶ ὡς τὸ κόκκαλο, χαρακτηρίζεται γιὰ τὴ φυσικὴ του λιτότητα, τὴν ἀβίαστη ἀπλότητά του, πού μᾶς τέρει, μᾶς συγκινεὶ καὶ μᾶς γοητεῖ.

Ὁ ποιητὴς τῶν «Λυρικῶν», ἄν καὶ ἄφησε τόσο νέος τὴ ζωὴ, μᾶς χάρισε ἓνα πλούσιο σὲ ποσότητα καὶ ποιότητα ἔργο, πού γι' αὐτὸ πιδ πλατιά θὰ μᾶς μιλήσῃ ὁ κ. Χατζηδάκης. Πρὶν ὅμως μποῦμε στὴ λεπτομερέστερη αὐτὴ ἐξέταση τοῦ ἔργου του, θὰ σᾶς παρακαλοῦσα νὰ κρατήσουμε ἐνὸς λεπτοῦ βαθύτατη σιωπὴ ἀφίνοντας ἔτσι τὸ νοῦ μας ἀνεμπόδιστο νὰ πληοῦσῃ καὶ νὰ ἀσπαστεῖ τὸν ἥσκιο τοῦ καλοῦ μας καὶ διαλεχτοῦ σιναδέρφου.

ΣΥΛΛΥΠΗΤΗΡΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Φίλε Γιάνη,

Έμαθα με βαθιά μου λύπη το θάνατο του αδερφού σου. Απο ότι μάθαινα, περίμενα αψη τη συφορά. Είναι μεγάλο δυστύχημα όχι μοναχα για τους δικούς του παρα για το Έθνος. Έίχε καρδια γενναία, γιατι μ' ὄλο του το βάσανο εννοούσε να ξακολουθει το Νουμα και για το καλο της Ιδέας και προς τιμη του Πατέρα του.

Λίβερπουλ 20—5—31

Ασπασμους
ΑΛΕΞ. ΠΑΛΛΗΣ

Ἀγαπητὲ Κύριε

Έμαθα μόλις τώρα ἀπὸ τὸ «Νουμᾶ» μὲ περισσὴ λύπη ὄσο κ' ἐκπληξὴ τὴ θλιβερὴ εἶδηση τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ σας Πάνου Ταγκοπούλου. Ὁ πρῶτος αὐτὸς θάνατος δὲν εἶνε μοναχα ἓνα σκληρὸ πένθος γιὰ τοὺς συγγενεῖς καὶ τοὺς φίλους του, μὰ καὶ μιὰ ὀδυνηρὴ ἀπώλεια γιὰ τὰ Ἑλληνικὰ γράμ-

ματα πού μέσα σ' αὐτὰ εἶχε τόσο περίλαμπρα πάρει τὴ θέση του μὲ τὸ ἀξιόλογο ταλέντο του, ποιητὴ καὶ πελογράφου. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ἀξίει νὰ τὸν θυμοῦνται μὲ συγκίνηση ὄλοι ὄσοι ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴ νέα λογοτεχνία τῆς σημερινῆς Ἑλλάδας. Ὅμως ἐμεῖς τοῦ χρωστοῦμε ξεχωριστὴ χάρη γιὰτὶ ἐξακολούθησε τὸ ἔργο τοῦ ἐνδοξοῦ πατέρα σας, τὸν ἐξαιρετικὸ «Νουμᾶ», τὸν ἀκούραστο αὐτὸν ὑπερασπιστὴ καὶ προπαντιστὴ τῆς γλωσσικῆς ἀλήθειας.

Σὲ σᾶς μένει τώρα μὲ τὴ σειρά του τὸ κληρονομικὸ αὐτὸ καθήκον κ' ἔχω τὴ σταθερὴ πεποίθηση πὼς θὰ τὸ κάμετε νὰ καρποφορήσει.

Δεχθῆτε, κύριε, τὴν ἔκφραση τῆς πιδ βαθιάς μου λύπης.

Νίτσα, 18 τοῦ Μᾶη 1931. ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΚΛΕΜΑΝ

Φίλε Κύριε

Τὴ στιγμὴ αὐτὴ μαθαίνω τὸ θάνατο τοῦ ἀδελφοῦ σας. Ἡ συντριβὴ μου βαθύτατη πού χάνουμε ἓνα ἀπὸ τὰ πιδ ὀληθινὰ παλληκάρια τῆς πνευματικῆς μας ἀνασύστασης.

Οἱ «ἄνθρωποι», λιγοστεύουνε, λιγοστεύουνε φρικτὰ κάθε μέρα ...

Σᾶς παρακαλῶ νὰ δεχθῆτε, Φίλε κύριε, τὰ ἐγκάρδια συλλυπητήριά μου.

Μὲ τὴν ξεχωριστὴ μου Τιμὴ

Παρίσι 10—5—31 ΘΡΑΣΟΣ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ

ΣΤΟΝ ΠΑΝΟ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟ

Μὲς στὰ τραγούδια σου πὼς σπαρταροῦσε ἀγάπη ἀπέριπτη πρὸς τὴ γλυκεῖα ζωὴ! Καὶ πὼς τὸ νοῦ σου πάντα πλημμυροῦσε τῆς ὄριας πλάσης ἢ δροσόβολη πνοή!

Ὅμως σκληρὴ σοῦ στάθηκε ἐρωμένη ἢ ζωὴ κι' ἀφίνοντάς σε χάθη μιὰ στιγμὴ. Κι' ὄ,τι στὸν κόσμο μπόρειε νὰ σ' εὐφροσίνῃ σοῦ τὸ ἄρπαξε στὴν ξαφνικὴ τῆς τὴ φυγή.

Κ' ἔτσι παιδί, γυναίκα, μοῦσα, ἀγῶνας τᾶγαπημένα σου ὄλα μένουν ὄρφανά. Βαρὺς στὸ σπῆτι σου ἔπεσε χειμῶνας μὲς στάλλα κεραυνῶνοντας καὶ τὸ «Νουμᾶ».

Ἄμοιρο νὰ σὲ πῶ, πού νεκρογέρνεις μεσοστρατὶς μὲ τὴν παντιέρα σου ψηλά; Ἡ νὰ σὲ πῶ καλόμοιρο, πού παίρνεις μιὰ θέση ὄνειρευτὴ στὰ Ἠλύσια τὰ χλοερὰ;

ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΑΝΣ

ΣΤΗ ΖΕΣΤΑ ΤΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ

Ἐδῶ μιὰ ζέστα, μιὰ ἱλαρὴ φωτιά κοντὰ στὸ τζάκι
Χειμῶνας ἔξω καὶ χιονιᾶς καὶ σύγνεφα θολὰ
Κράτα, ψυχὴ τοῦ ἀπελπισμοῦ, γερὰ κράτα τὸ δοιάκι
καὶ ὁδήγα με πρὸς τὴ γωνιά τοῦ Πόνου μου ἀπαλά.

Ἄδηγα με, ὅπου μιὰ φωτιά γιὰ πάντα σιγανάβει,
Ἐδῶ πὺν ἡ ζέστα ἀπλώνεται σὰ μιὰ θεομὴ ἀγκαλιὰ,
καὶ ἔξω ἄς βογγοῦν τὰ κύματα καὶ ἄς δέρονται ἄγρια οἱ κάβου
— Ἀρκεῖ καὶ ὥστόσο γιὰ νὰ ζεῖ κανεὶς μὴ ἀπλὴ φωλιά.

II

Ἀρκεῖ μιὰ ζέστα σπιτική, λίγο ψωμί, ἕνας τόνος
κελαϊδιστὸς, ὅπου ἔρχεται ἀπὸ παιδιοῦ φωνή,
καὶ αὐτὸς ὁ τρισμακάριστος γαληνεμένος πόνος
σὰν Ἅγιο φῶς πὺν ἀπλώνεται, τὸ βράδυ σὰ φανεῖ.

Κι' αὐτὸς ὁ Πόνος, ἤρεμος κ' εὐγενικὸς καὶ ὠραῖος,
φτερούγα πὺν δὲ σείνεται καὶ ὀμῶς παντοῦ πετᾷ,
Κόσμος παλιὸς πὺν χάνεται καὶ κόσμος πάντα νέος,
πὺν φτάνει λὲς ἀκάλεστος καὶ συντροφιά κρατᾷ.

III

Μέσα μου ζεῖ μιὰ θύμηση, τὸ Χιτὸς πὺν ἔχει περάσει,
καὶ μιὰ λαχτάρα: τὸ Αὔριο καὶ αὐτὸ πῶς θὰ φανεῖ,
Ἄν θᾶναι σὰ χαρούμενο παιγνιδιστὸ κοράσι,
Ἡ σκέλεθρο βαρυόμοιρο σὲ στράτα σκοτεινῆ.

Μὰ ὅ,τι καὶ ἂν εἶναι, ἡ θύμηση κ' ἡ μιὰ λαχτάρα ἀντάμα.
Μοῦ σφιχτοδένουν τὴν καρδιά σ' ἕνα γαϊτάνι ἀχνό,
Καὶ πότε τρέμει στ' ἀκρινὸ τὸ βλέφαρο τὸ κλάμα,
Πότε τὸν ἀσυγνέφιαστο βλέπω γλαυκὸ οὐρανό.

IV

Δειλὰ καὶ μιὰ τριανταφυλλιὰ σ' ἕνα γλαστράκι ἀνθίξει
καὶ μήτε ἀγκάθια ὀρέγεται καὶ οὔτε καὶ ἄλλο κακό,
Πανάχραντη μιὰν εὐωδιά σκορπάει, καὶ κοκκινίζει
Τὸ κάθε μπουμπουκάκι της, τὸ πρωτινὰ λευκὸ.

Καὶ μένα μέσα μου ἡ ψυχὴ, καὶ ἀπὸ τ' ἀνθρώπινα ὅλα
καθάρια καὶ πανάχραντη μιὰν εὐωδιά σκορπᾷ
Πὺν λέω νὰ μοιάζει μὲ δειλὴ τριανταφυλλιὰ μὲ βιόλα,
Μ' ὅλα τ' ἀθῶα τὰ λούλουδα καὶ μὲ τὰ ταπεινά.

V

Ἐμπρὸς, καὶ ἄς τραγουδήσουμε χαρούμενα ξανά,
Γλυκειὰ ἡ ζωὴ, χαρὰ ἡ χαρὰ, φῶς ἀπ' τὸ φῶς πὺν πέφτει
Στὰ μακρυνὰ τὰ πέλαγα καὶ στὰ γυμνὰ βουνά,
Στοῦ κάμπου τὸν ἀσάλευτο καὶ ἀνήσκιωτο καθρέφτη.

Γλυκειὰ ἡ ζωὴ, μὰ ὁ θάνατος καὶ αὐτὸς εἶναι χαρὰ,
Σὰν τὸν προσμένεις ἤρεμος, δίχως καμιά ἀγωνία,
Ταξιδευτὴς πὺν ἀράξεις πιά σὲ γνώριμα νερὰ
Ἵστερα ἀπὸ μιὰ θύελλα καὶ μὴ ἄγρια τρικυμία.

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτη Συλλογὴ «ΘΡΗΝΩΝΤΑΣ»

ΜΝΗΜΟΣΥΝΑ Κ' ΕΛΕΓΕΙΑ

Στὴ μνήμη τοῦ ἀλησμόνητου Πατέρα μου, τοῦ
λογογράφου Δημήτριου Π. Ταγκόπουλου, ποῦ
πέθανε στίς 21 τοῦ Μάρτη 1926.

Πατέρα μου καλὲ κι' ἀγαπημένε,
Προστάτη μου ὡς τὴν ὕστερη στιγμή,
Στὴ θύμησή μου ὡς πρῶτα πάντα μένε,
Μὴ θέλεις ἔρμο νὰ μ' ἀφήσεις, μή.

Μ' ἀνάστησες ἀστάλωτο κλωνάρι
Κι ὅ,τι κι ἂν εἶμαι ἐσένα τὸ χρωστῶ.
Τοῦ τραγουδιοῦ κι ἂν πῆρα κάποια χάρη,
Τὸ βλέφαρο ἂν ξανοίγω τὸ κλειστό.

Ὅ,τι κι ἂν εἶμαι: ἐργάτης, στρατοκόπος,
Τοῦ ὄνειρου νύχτα μέρα δουλειτής,
Σ' ἐσένα τὸ χρωστῶ κι ἄς εἶταν τρόπος
Νὰν τῷδειχνα τρανὸς διαλαλητής.

Χωρὶς Ἐσένα φίλε καὶ προστάτη,
Μήτε παλιὸ ποῦ νοιώθω τῆς καρδιάς,
Τὸν πλανεμένο μοιάζω στρατολάτη
Ποῦ χάνεται στὰ βρόχια τῆς νυχτιάς.

* *

Ποῦ πάω καὶ ποῦ, ξυλάρμενο καράβι
Μὲ φέρνει τ' ἄγριο κῦμα τοῦ νοτιᾶ,
Ποῦ σὰν ἀφηνιασμένο λὲς καὶ σκάβει
Τὴ θάλασσα, μὲ τόση ἀποκοτιά.

Ποῦ πάω! Κ' ἐσὺ ποῦ νᾶσαι νὰ κρατήσεις
Τὸ τιμόνι τοῦ πλάνου λογισμοῦ,
Στὴν ἴσια δημοσιὰ νὰ μ' ὀδηγήσεις,
Τὸ φέγγος νὰ μοῦ δώσεις τ' οὐρανοῦ.

Πῶς σὰν τὴ μάνα κλῶσσα ποῦ μαζεῦνει
Τ' ἀπτέρωτα πουλιά, μὲς στὰ φτερά,
Καθὼς γεράκι ἀπὸ ψηλὰ ἀγναντεύει,
Καθὼς χυμᾶει σ' ἐμὲ μιὰ συμφορά.

Στὸν ἥσκιο Σου, πῶς νᾶτανε νὰ μένω
Στὴν ἥλη μου ζωὴ καὶ νὰ θωρῶ
Τὸ βλέμμα Σου τὸ τρισαγαπημένο
Τὸ βλέμμα Σου τὸ τρισαστραφτερό.

* *

Χωρὶς Ἐσένα, ἀδύναμη ἢ καρδιά μου,
Σακάτης κι ὁ πικρὸς ὁ λογισμὸς.
Ξερόφυλλα στὸ χῶμα τὰ ὄνειρά μου,
Κ' ἐρείπια, ὡς νᾶν τὰ σώριασε σεισμὸς.

Ἡ Λύρα μου σὰν ξέφυλλο ἓνα δέντρο
Ποῦ τὸ χτυπάει περνώνας ὁ βοριάς
Καὶ σὰν παλιὸ κι ἀραχνιασμένο κέντρο
Τὸ παλάτι τῆς ἀκλήρης γενιᾶς

Χωρὶς Ἐσένα, ἀνώφελοι κ' οἱ Ἀγῶνες,
Τὰ φλάμπουρα ριγμένα κατὰ γῆς,
Δίχως στρατιῶτες τώρα κ' οἱ στρατῶνες,
Καὶ χαλαρὰ τὰ τόξα τῆς ὀργῆς.

Ὡ! πῶς καρδιά ξανά θὰ φρερουγίσεις
Καὶ πῶς θὰ μοῦ γελάσεις, θειε ρυθμέ,
Τὸ χέρι σου, Πατέρα, ἂν δὲν κινήσεις
Ἐμψύχωση νὰ φέρεις πρὸς ἐμεῖ!

* *

Ἡ νύχτα δολερὴ πῶς μὲ τυλίγει
Στὸ μαῦρο τῆς τὸ κρέπι, κ' ἡ πνοή
Ποῦ μοῦχες δώσει, φεύγει λίγη λίγη,
Καὶ σὰν κερὶ ἀργολυώνει κ' ἡ ζωή.

Καὶ πάω. Ποῦ πάω ξυλάρμενο καράβι
Ποῦ τὸ σκουντάει τὸ κῦμα τοῦ νοτιᾶ,
Κι οὔτε ἓνα φῶς στὸ πέλαο δὲν ἀνάβει,
Κ' ἡ θάλασσα εἶναι ἀπέραντη πλατιά.

Ποῦ πάω! Κ' Ἐσὺ ποῦ νᾶσαι νὰ κρατήσεις
Τὸ τιμόνι τοῦ πλάνου λογισμοῦ,
Στὴν ἴσια δημοσιὰ νὰ μ' ὀδηγήσεις,
Τὸ φέγγος νὰ μοῦ δώσεις τ' οὐρανοῦ.

Εἶναι βαρὺς ὁ πόνος ποῦ λυγίζει
Τὸ δέντρο, πρὶ, νὰ δέσει τὸν καρπὸ,
Τὸ γρασίδι τὸν τάφο κι ἂν στολίζει,
Τὸ ξαίρω, εἶναι τὸ χῶμα του νοπό!

* *

Πατέρα μου καλὲ κι ἀγαπημένε,
Προστάτη μου ὡς τὴν ὕστερη στιγμή.
Στὴ θύμησή μου ὡς πρῶτα πάντα μένε,
Μὴ θέλεις ἔρμο νὰ μ' ἀφήσεις, μή!

Μ' ἀνάστησες ἀστάλωτο κλωνάρι
Κι ὅ,τι κι ἂν εἶμαι, ἐσένα τὸ χρωστῶ.
Τοῦ τραγουδιοῦ κι ἂν πῆρα κάποια χάρη,
Τὸ βλέφαρο ἂν ξανοίγω τὸ κλειστό.

Ὅ,τι κι ἂν εἶμαι: ἐργάτης, στρατοκόπος,
Τοῦ ὄνειρου νύχτα μέρα δουλειτής,
Σ' ἐσένα τὸ χρωστῶ, κι ἄς εἶταν τρόπος
Νὰν τῷδειχνα τρανὸς διαλαλητής.

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ἐκτὸς τὴν ἀνέκδοτη Συλλογὴ «ΘΡΗΝΩΝΤΑΣ»

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Οι άγλιπνένοι τών θεών πεθαίνουνε νέοι. Έτσι και ο ποιητής Πάνος Ταγκόπουλος, νέος ακόμα έσβησε άγάλια ένα πρωινό του περασμένου Άπριλίη, σ' ένα προάστειο της Άθήνης, όπου από καιρό τον δδήγησε ή κλονισμένη του υγεία.

Γεννήθηκε στους Σοφάδες της Θεσσαλίας, εκεί που ο πατέρας του Δημήτριος Π. Ταγκόπουλος είχε πάει να κάνει το γιατρό, μόλις πήρε το δίπλωμά του, κι όπου δέν κάθησε παρά λίγον καιρό, γιατί τον τραβούσε ο άέρας της Άθήνας, και οι γνώμοί του φιλολογικοί κύκλοι. Ο Πάνος έτσι, άνατοράφηκε και μεγάλωσε στην Άθήνα, σπούδασε και πήρε δίπλωμα της Έμπορικης Άκαδημίας. Όταν ο πατέρας του τραβήχτηκε από τη δημοσιογραφία, όπου διακρίθηκε ως άρχισυντάχης της έφημερίδας «Έστία», κι άρχισε να βγάξει το «Νουμά», στα 1903, ο Πάνος εΐτανε μικρό παιδί ακόμα.

Νωρίς φανερώθηκε σ' αυτόν ή κλίση του στα γράμματα και ιδιαίτερα στην ποίηση. Έργαφει στίχους, που τους βλέπανε και τους έπαινούσανε οι συνεργάτες του «Νουμά», μα που το περιοδικό δέν τους δημοσίευε. Άργότερα πολύ του έγινε κι αυτή ή χίρη κι ο νεαρός Ταγκόπουλος πανηγύριζε την έπίσημη του είσοδο στη λογοτεχνία.

Ο γλωσσικός άγώνας τα χρόνια εκείνα εΐτανε σκληρός. Περνούσε την πιο κρίσιμη έποχή του. Τα γραφεία του «Νουμά» εΐτανε το στραταρχείο. Εκεί μαζεώντανε, συζητούσανε κι άποφασίζανε την έπίθεση ή την άντεπίθεση κατά τών καθαρουσιάνων οι τότε λίγοι πιστοί. Η κοινή γνώμη καταδίκαζε άνεπιφύλαχτα τη γλωσσική μεταρρύθμιση. Οι έφημερίδες μιλούσανε περιφρονητικά για όλη τη λογοτεχνική παραγωγή του δημοτικισμού. Ο Πάνος εΐτσι ζυμώθηκε με τις περιπέτειες κ' έζησε τον άγώνα. Όσο περνούσανε τα χρόνια και μεγάλωνε, τόσο ένωθε περισσότερο την άξία του έργου που είχε αναλάβει ο πατέρας του. Θαύμαζε τον ιδρυτή του «Νουμά» και τονέ βοηθούσε στην έκδοση του φύλλου. Μελετούσε σύγχρονα τη φιλολογία, δική μας και ξένη, και προτιμούσε την άγγλική ποίηση, γιατί και την ξένη αυτή γλώσσα γνώριζε καλά.

Το πρώτο του ποιητικό βιβλίο, τις «Άροσοσταλίδες», τυπώνει με πρόλογο του Παλαμά (1916). Κατόπι στα 1921 τυπώνει τη δεύτερη συλλογή του τα «Λυρικά» και στα 1929 τα «Γυρίσματα στο Ξέφωτο». Και τα τρία του

αύτα βιβλία περιέχουν ποιήματα που τα χαρακτηριστικά τους γνωρίζαμε εΐναι ή άγάπη στο ύπαυθο, ή χαρά της ζωής, το έρωτικό πάθος μικρού από κάθε άδειο ρομαντισμό, ο θυμός για το φώς. Μα και τον πεζό λόγο καλλιεργεί με έπιτυχία. Γράφει διηγήματα και κριτικές μελέτες. Στα 1917 δνεν σταμάτησε ο «Νουμάς», από την άνωστάτωση που έφερε ο παγκόσμιος πόλεμος, ο Πάνος δέ μένει άργός. Βγάξει περιοδικό καινούριο, τον «Πυρσό», με μια συντροφιά νέων λογοτεχνών. Εκεί μέσα δείχνεται ή επαναστατική του τάση και όλη του ή όρμη για τη δημιουργία νέων ιδανικών. Έρχεται κατόπι ή έπιστροφή του κι ο Πάνος φεύγει για τη Σμύρνη. Βρίσκει νέες συντροφίες και γνωρίζεται με όλους τους άνατολίτες λογοτέχνες. Κάνει όμιλεις για το γλωσσικό άγώνα και φανατίζει τους νέους Σμυρνίους. Γυρίζει από κει λοχίας του πυροβολικού, μα με φανερά δείγματα κλονισμένης υγείας, που του έφερε ή μικρασιατική έκστρατεία.

Στα 1922 ο «Νουμάς» γιορτάζει έπίσημα στην αίθουσα του «Έλληνικού Άδειου» τα είκοσι χρόνια του. Όλοι οι ταχτικοί συντάχτες και συνεργάτες του μιλήσανε και ιστορήσανε τη σταδιοδρομία του έξαιρετικού αυτού φύλλου. Έλενταίος μίλησε ο ιδρυτής του Δημήτριος Π. Ταγκόπουλος, με όλο εκείνο το χιούμορ που πάντα τονέ χαρακτήριζε. «Άξιώθηκα» εΐπε «ν' ακούσω ζωντανός τη νεκρολογία μου. Τώρα δέν έχω τίποτ' άλλο να σας πώ, παρά πως ύστερ' από είκοσι χρονώνε πορεία κουράστηκα και γι' αυτό ποραδίνω τη διεύθυνση του Νουμά στο γιό μου τον Πίνο, που εΐναι άξιος να τη δέχτη».

Ο νέος Ταγκόπουλος εξακολούθησε την έκδοση του περιοδικού, με μερικές διακοπές μικρές ή μεγάλες, ός την ώρα του θανάτου του. Στάθηκε πιστός στο ιδανικό του δημοτικισμού και κράτησε την παράδοση της πατρικής του κληρονομιάς. Ο θάνατός του διπλά λύπησε τους ανθρώπους τών γραμμάτων, γιατί χάθηκε ένας ποιητής από τους πιο αξιόλογους και γιατί σβήνει ένα περιοδικό που έχει την ιστορία του στην εξέλιξη της νεοελληνικής λογοτεχνίας.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

Άπό την «Ίόνιο Άνθολογία»

ΕΝΑΣ ΑΚΟΜΗ ΠΟΥ ΜΑΣ ΦΕΒΓΕΙ

ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Χαρά σέ μένα κι ἂν ποτέ ραγίσει τὸ ποτήρι
 στὸ γλέντι μιᾶς γιορτῆς ἢ μιᾶς ὀργῆς,
 τὴν ἀπαλάμη ἀπλώνοντας, ἀνάερο θεῖο κροντήρι,
 θά πίνω ἀπὸ τὸ φῶς τῆς Ροδαυγῆς.

τὸ παρακάτω ἐνθουσιαστικὸ γράμμα:

Hull, 17—5—915'

Ἀγαπητὴ Κύριε,

Ἐλπίζω νὰ μὴ νομίσετε πὼς λέω ὑπερβολὴς λόφοντάς σας πὼς διαβάζω τὶς «Πρόξες» σας γιὰ νὰ μαθαίνω κι ἄς εἶναι ἀργά. Ναί, νὰ τὴ μαθαίνω τὴν ἀθάνατη ἀφθὴ γλώσσου, πού τὴν κατέχετε τόσο βαθιὰ καὶ πού εἶναι τόσο πλούσια σὲ μορφὴ καὶ σὲ χρῶμα. Εἶναι ἓνα γλυκὸ κελαῖδημα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος τὸ βιβλιαράκι σας. Γλυκὸ καὶ ζωη γεμάτο.

Πάντα δικός σας

Ἀργύρης Ἐφταλιώτης.

Τοὺς στίχους ἀφοῦς πόσες φορές τὸν ἀκούσι νὰ μοῦ τοὺς λέει μὲ τὴν ἠρεσὴ, τὴ βροντώδη φωνή του. Ἀνέβαινα συχνὰ στὸ Μαρούσι νὰ τοῦ κρατῶ συντροφιά, νὰ τὸν παρηγορῶ καὶ νὰ τοῦ δίνω κουράγιο. Χτυπημένος ἀπὸ βιαιὰ ἀρρώστια, περνοῦσε, τώρα τελεφταία, τὶς μέρες του κλεισμένος στὴ φτωχικὴ κ.μαρούλα του. Τὸ ποτήρι σὰ καλὰ εἶχε ραγίσει, χωρὶς ὅμως κι' ὁ φίλος νὰ χάσει τὸ ἄερος του καὶ νὰ πελιστεῖ. Ἐφραριστημένος ἀπλώνει τὴν ἀπαλάμη του, ἀνάερο θεῖο κροντήρι, κ' ἔπινε ἀπὸ τὸ φῶς τῆς Ροδαυγῆς. Ἀλήθεια, πόσο προφητικὸ στάθηκε τὸ παραπάνω τετραστίχο τοῦ ποιητῆ μας, γραμμένον στὰ 1923 ἢ καὶ προητέτερα, γιὰ τὴ στεφνὴ του τὴ ζωή!

* *

Ὁ Πάνος Ταγκόπουλος γεννήθηκε στὸς Σοφίδες τῆς Θεσσαλίας πρὶν ἀπὸ τριανταπέντε περίπου χρόνια. Μεγάλωσε κι' ἀναθράφηκε στὴν Ἀθήνα, ὅπου καὶ σπούδασε ἐμπορικὰ. Σπουδάζοντας, ἐνωθε δυνατὴ τὴν κλίση του πρὸς τὴ λογοτεχνία. Κ' ἔτσι, σὺν πῆρε τὸ δίπλωμα του, ἀφοσιώθηκε ὁλόψυχα στὰ γράμματα. Πρωτοφάνηκε στὸ Νουμὰ τὸ Μάρτη τοῦ 1912 μ' ἓνα μικρὸ δῆγμα, τὸν «Μπαρμπι Τζανή», καὶ τὸ πρῶτο του φανερωμα τὸ χωρέτισαν μὲ τιμητικὰ λόγια ὁ Βλάσης Γαβριηλίδης στὴν «Ἀρόπολη» καὶ στὰ «Παναθηναία» ὁ Κίμωνας Μιχαηλίδης. Μίλησε κατὰ διάφορες ἐποχές γιὰ τὸ ποιητικὸ ἔργο τοῦ Παλαμά, πού τονε θαύμαζε καὶ τὸν ἀγαποῦσε ὡς τὰ τελεφταία του, γιὰ τὸν Ψυχάρη, τὸ Μαβίλη καὶ τὸ Λέσβιο ποιητῆ, τὸ Μελικέρτη. Ἐπίσης μίλησε γιὰ τοὺς λογοτέχνες, πού ἔζησαν καὶ πέθαναν στὸ Μαρούσι, τὸ Ρίζο Ἰακωβάκη Νερουλό, τὸν Ἰωσήφ Ραφτόπουλο, τὸν Ἀντρέα Καρκαβίτσα καὶ ἄλλους. Ἐβγαλε καὶ δικό του λογοτεχνικὸ περιοδικό, τὸν «Πυρσό», (1917—19) μὲ συνεργάτη του τὸν ποιητῆ Κωστὴ Βελμύρα.

Στὰ 1915 τύπωσε τὸ πρῶτο του βιβλίον, τὶς «Πρόξες». Εἶναι ἀφιερωμένες στὸ μεγάλο του πατέρα καὶ δόσκαλό του, τὸν ἀξέχαστο Δημήτριο Ταγκόπουλο:

Σὲ σέβανε, τεχνίτη καὶ πατέρα,
 τὰ πρῶτα μου δοκίμια χαρισμένα.

Γιὰ τὸ βιβλιαράκι του ἀπτό, τὴν πρώτη, ὅπως εἶπαμε, ποιητικὴ του ἀπόπειρα στὸ πεζό, ὁ Ἀργύρης ὁ Ἐφταλιώτης τοῦ ἔστειλε

Μετὰ ἓνα χρόνον, στὰ 1916, βγαίνει ἡ ποιητικὴ του συλλογὴ «Δροσοσταλίδες». Πολλοποιημένη ἀπὸ τὸν Κωστὴ Παλαμά. Τὰ τραγούδια ἀπτά, ὅσο κι' ἂν ἔχουνε τὰ χαρίσματα, πού παρουσιάζουνε οἱ κατοπινὲς συλλογές του, γοητεύουνε καὶ συγκινοῦνε. Δείχνουνε ἀκόμη ποιητὴ ἀξιόλογο μὲ πλούσια λυρική διείθεση. Τραγουδάει τὴν ἀγάπη, τὸ μεθύσι, τὴν ἀνοιξη, τὴν ἀσημένια νύχτα, τὰ μενεξεδένια δειλινά. Μὲ τὴν ἐξαιρέση πάντα τοῦ Καλὴμνιου ποιητῆ, τοῦ Γιάννη Ζερβού, ὁ Πάνος Ταγκόπουλος εἶναι ὁ πρῶτος πού ἔχει πει τὸ τραγούδι τῆς χαρᾶς, τῆς Χαρᾶς τῆς Ζωῆς, ὅπως πολὺ σωστά τὸ παρατήρησε ὁ φίλος μου ὁ κ. Γ'. Κατσόμπαλης.

Στὰ 1921 φανήκανε τὰ «Λυρικά» του. Ὁ ἴδιος ὁ ποιητὴς μὲ πολλὴ χάρη καὶ μὲ ὑπερβολικὴ κάπως εὐλικρίνεια χαρακτηρίζει τὴν ἐργασία του:

Τραγιά εἶναι τὰ τραγούδια μου κ' οἱ στίχοι μου σκληροὶ

σὺν τὰ λιθάγια,
 μὰ εἶναι λουσιμένα μὲς στὸ φῶς πού δίνει ἡ χαραβγὴ
 κι' ἀκόμη μὲς στὴν ἐβροδιὰ πού ἀπίνουν τὰ θυμάρια.

Τὸ τρίτο μέρος τῆς συλλογῆς ἀπτῆς, τὰ «Κόκκινα Κρίνα», τὸ περναεὶ κανεὶς πάντα μὲ ξεχωριστὴ συμπάθεια:

Μὴ μὲ ρωτᾶς ὁ θάνατος κοντὰ μου ἂν παρστέκει

κι' ἂν τὸν φοβᾶμαι ἀλήθεια.

Τὸ κομπερὸ πελέκι του κι' ἂν ἄστραψε παρτέκει,
 δὲ μοῦ τὴ σβήνει τὴ φωτιά, πού νιώθω ἐγὼ στὰ στήθια.

Γιατὶ κι' ἂ σβήσω μιὰ φορὰ, χίλιες φορές θά ζήσω
 κοντὰ Σου πρὶν πεθᾶνω.

Τὸ ἐρωτικὸ χαϊδάκι Σου φτάνει νὰν τὸ φιλήσω,
 γιὰ νὰ βρεθῶ κι' ἀπ' τὴ ζωὴ κι' ἀπὸ τὸν Ἄδη ἀπάνω.

Τραγούδι ἁπλό, μελωδικό, τρυφερὸ, συγκινημένο.

Κατόπι φανήκανε «Τὰ Γυρίσματα στοῦ Ξέφωτο», ἀξιόλογο ποιητικό βιβλίον κι ἀφτό, καί τὰ «Λουλοῦδια», «Ἐρωτες, Ταξίδια», λυρικὲς πρόζες.

Τὰ δηγήματά του τὸ τελεφταῖο του ἔργο. Φέρνουνε τὸν τίτλο: «Ἡ Ζωὴ πὸν πέρασε...» Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς ἡ δηγηματογραφικὴ ἐργασία τοῦ Πάνου Ταγκόπουλου μᾶς ἀφίνει ἀσυγκίνητους, ἀντίθετα πρὸς τὸ ποιητικό του ἔργο, πὸν μᾶς ἐνθουσιάζει. Ἀπὸ τὰ πεζά του λείπει ἡ λεπτὴ παρατήρηση, ἡ καλὴ σύνθεση, ἡ ψυχολογικὴ ἀνάλυση, ἡ δημοσυργικὴ πνοή. Τὸ μόνον πὸν τὰ χαρακτηρίζει εἶναι, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἡ στρωτὴ καὶ καθάρια δημοτικὴ γλώσσα, γεμάτη ρυθμὸ καὶ μελωδία, δροσιὰ καὶ χάρι.

Στὰ 1919 γίνεται ταχτικὸς συντάχτης τοῦ «Νουμά», τοῦ ἱστορικοῦ ἀφτοῦ περιοδικοῦ, πὸν ἴδρυνε στὰ 1903 ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας του. Ὁ Πάνος Ταγκόπουλος μᾶς με τὸν Κ. Καρθαῖο, τὸ Ρήγα Γκόλφη, τὸν Κώσταν Παρορίτη καὶ τὸν Κίμων Θεοδωρόπουλο ἀποτελέσανε τὴ «συννομοσπονδία» τοῦ Νουμά. Ὁ συγγραφέας τοῦ «Λυτρωμοῦ» στὰ περίφημα «Φιλολογικὰ Πορτραῖτα» του, τὴ φιλολογικὴ ἀφτοβιογραφία του, ὅπως τὰ ὀνομάζει, ἀφιερώνει τὰ παρακάτω σπουδαῖα λόγια στὸν ἀκριβὸ του τὸ γιό, πὸν τὸν ἐλάτρευε κυριολεκτικὰ καὶ τὸ θεωροῦσε τιμὴ του νὰ φέρνει τὸ νόμμά του: «Γιὰ τὸν Πάνο δὲν ἔχω νὰ πῶ πολλὰ πράγματα. Εἶναι παιδί μου, «ἔζησε στὸ σπίτι τοῦ Νουμά, κάτω ἀπὸ τὴ σκέπη του ἀρχισε τὴ σπουδὴ του», ὅπως εἶπε ὁ Παλαμάς προλογίζοντας στὶς Δροσοσιαλίδες του, ἡ ἀσυνεχίσει ἄβριο τὸν ἀγῶνα φυσικὸς καὶ πνευματικὸς διάδοχός μου, κ' ἔχει ριζωθεῖ μέσα μου ἡ πεποίθησι πὼς ἔχει κάθε δικαίωμα νὰ ἐπαναλάβει περήφανα τὰ λόγια τοῦ Σπαρτιάτη ἔφηβου: «Ἄμμες δὲ γ' ἐσσόμεθα πολλῶ κάρρονες».

Τὸ μᾶν τοῦ 1917 ὁ Δημήτριος Ταγκόπουλος ἀναγκάστηκε, ὕστερ' ἀπὸ δεκαπέντε χρόνια, νὰ σταματήσει τὴν ἐκδοσὴ τοῦ Νουμά ὡς τὶς 15 τοῦ δεκεμβρίου τοῦ 1918, ὅποτε τὸ περιοδικὸ νεκραναστήθηκε κ' ἔβγαλε τὸ πρῶτο φύλλον τῆς δέφευρης περιόδου. Στὰ 1922 γιορταστῆκανε στὴ σάλα τοῦ ἑλληνικοῦ Ὀδείου τὰ εἰκοσάχρονά του με διάφορους ὁμιλητές. Ὑστερ' ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ἀφτὴ γιορτὴ, ὁ γέρον Ταγκόπουλος ἀποτραβιέται γιὰ πάντα ἀπὸ τὴ διέφυνη τοῦ περιοδικοῦ καὶ τὴν ἐμπιστεύεται στὰ χέρια τοῦ ἀντάξιου γιοῦ του, τοῦ Πάνου. Ἀφτὸς συνέχισε τὴν ἐκδοσὴ ὡς τὰ 1924. Τὸ ξαφνικὸ σταμάτημα τοῦ Νουμά, πὸν ἔγινε ἀθελὰ του, τὸν χτύπησε πολὺ στὴν ψυχὴ του. Δὲν μποροῦσε νὰ ἡσυχάσει. Χρέος του νόμιζε νὰ τὸν ξαναβγάλει καὶ νὰ συνεχίσει τὸν ἱερὸ ἀγῶνα. Κ' ἔτσι, τὸν περσινὸ δαχτύβρη, χωρὶς νὰ τὸ περιμένει κανεὶς, κυκλοφόρησε τὸ πρῶτο φύλλον. Στὴ νέα καὶ τελεφταῖα ἀφτὴ

περίοδον τοῦ Νουμά εἶχα τὴν ἀφτυχία νὰ γίνω φίλος του καὶ νὰ συνεργαστῶ στενὰ μᾶς του. Ἀφτὸ μὸν ἔδωκε τὴν ἀφορμὴ νὰ τὸν ἐχτιμήσω πολὺ καὶ ὡς ἀνθρωπο: Χαρακτηρῆς ἴσιος, ἀλύγιστος. Δίχως νὰ διστάζει καὶ νὰ φοβᾶται, βροντοφωνοῦσε παλληκαρίσια τὴ γνώμη του. Τίποτε δὲν μποροῦσε νὰ τὸν ἐπηρεάσει. Κάστανι δὲ χάριζε σὲ κανέναν. Ἡ ὀμίη του εὐκρίνεια ἴσως νᾶταν ὁ λόγος, πὸν μερικοὶ δὲν τὸν χωνέβανε καὶ τὸν νόμιζαν ἐχτρὸ τους. ἔβτανε τόσο καλὸς καὶ πρόθυμος φίλος. Χρυσὴ καρδιά, ἀπλοϊκὴ καρδίη σάν τοῦ μικροῦ παιδιοῦ. ἀληθινὴ καρδιά ποιητῆ.

Καὶ τώρα, στίς στε νές του ἀκόμη τὶς μέρες, ὁ Νουμάς εἶτανε ἰδυερὸ του, ἡ πρῶτὴ καὶ ἡ τελεφταῖα σκέψη του. Ἐπῶθε βαριά τὴν κληρονομίαν πὸν τοῦ ἀφησε ὁ πατέρας του. Λίγες ὥρες προτοῦ πεθάνει, βρέθηκα πλάι του. Τοῦδασα θάρρος καὶ τὸν παρηγόρεσα ὅσο μποροῦσα. Ναί, μὸν λέει με τὴ σιγαλὴ τώρα, τὴ σβησμένη φωνὴ του. Πρέπει νὰ ζῆσω γιὰ νὰ μὴ σταματήσει ὁ Νουμάς. Σ' ἀφτὸ τὸ ζήτημα εἶμαι σκυλὶ, σκυλὶ μονᾶχο...

Κ. Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ
Περιοδικὸ «ΛΟΓΟΣ»

ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΣΟΥ ΤΟ ΔΡΑΜΑ

Στὸν ἀλησμόνητο συναγωνιστὴ
ΠΑΝΟ ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟ

Τῆς ἀλήθειας ἀκούραστος,
δίχως ἔλεος ἐργάτης,
οὔτε τόσο ἐλογάριασες
τὴ ζωὴ, τ' ἀγαθὰ τῆς.
Πληγωμένος καὶ πάλαιβες
ὡς στὴν ὕστερην ὥρα,
πὸν βαριά πὰ σ' ἀφίσανε
τὰ φτερά σου. Καὶ τώρα,
Κάθε βράδι ἀπ' τὴ θέση σου,
πούμεινε ἀδεια, ἕνα κλάμα
λέει καὶ λέει σάν ἀντίπαλος
τῆς ζωῆς σου τὸ δρᾶμα.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

Μὲ τὸ θάνατον τοῦ Τάκη Ταγκόπουλου, ἔχασε ὁ Δημοτικισμὸς τὸ στυλοβάτη καὶ τὸν ἀκατάβλητον παραστάτη τῆς ἰδέας. Μὲ τὸ χαμὸ τοῦ Πάνου Ταγκόπουλου, ἔσβησε καὶ τὸ στερεὸν σύμβολον μᾶς ὡραίας κληρονομίης.

Ὁ Τάκης μᾶς ἦταν, λίγο - πολὺ, πατέρας Ὁ Πάνος ἀκριβὸς ἀδελφός καὶ συνοδοιπόρος.

Στὸ Νουμά μέσα κι οἱ δύο, βρήκαμε τὸ δρόμον, γιὰ νὰ στρατεύει καθέννας μᾶς ἐκεῖ πὸν ἔφτασε Ἐγὼ ἀκόμη περπατᾶ... Ὁ ἀτυχὸς φίλος, ἦταν γραμμένο νὰ τσακιστεῖ πρὶν τελειώσῃ τὸ ταξίδι του....

... Ἐδνυχῶς, πὸν δτι ἔδωκε εἶναι ἀρκετὸ νὰ τοῦ ἐξασφαλίσει. τὸ μέλλον.

ΑΠ. Ν. ΜΑΓΓΑΝΑΡΗΣ

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΛΛΗΚΑΡΙΟΥ

Ένα νέο πένθος στά 'Ελληνικά γράμματα. 'Ο Πάνος Ταγκόπουλος. 'Ο ποιητής, ὁ ἀγαπημένος, ὁ ἀνοιχτόκαρδος φίλος. 'Ο διονυσιαστής, ὁ τραγουδιστής τῆς χαρᾶς τῆς ζωῆς. Ένα παλληκάρι κισσοστεφανωμένο μὲ τὸ κύπελλο τοῦ κρασιοῦ καὶ τῆς ποιήσεως ὑψωμένο—ψηλά τὸ μπράτσο—μέσα στὸν ἥλιο τῆς νιότης. 'Ο Ταγκόπουλος-γιός. 'Ο συνεχιστής τοῦ Νουμά. Πάει κι αὐτός. Ξεψύχωσε—ἐπιπόθητος πιστός καὶ ἀψευγᾶδιστος—πάνω στὶς ἐπάλξεις τοῦ πατροπαράδοτου κάστρου. Έχει πάνω, μὲ τὴν πέννα—κοντάρ: ἀτσάκιστη, μὲ τὴν πέννα—βέλος, φτερωμένη ὡς τὴν τελευταία του σιγιμή, ἔγειρε τὸ κεφάλι του κι ὁ γέρο-Ταγκόπουλος, ὁ κατρωμάχος τῆς Ἑθνικῆς γλώσσας. Κι ὁ Πάνος γυνάτισε προχτές καὶ ξεψύχωσε στὶς πικρὲς τιμημένες πολεμιστρές. Έγειρε μέσα στὴν ἀγκυλιὰ μιὰς ἀρτεμικῆς κοπέλλας, πού ὁ ἔρωτας καὶ τὰ τραγούδια του, ἀνθίνες ἀλυσσίδες, τὴν δέσανε γιὰ πάντα στεφανωτὴ στὴ ζωὴ του. Κ' ἐνδὸς ἀγῶνος πασίχαρου, πού εἶταν ὁ θροσερός καὶ ροδοκόκκινος καρπὸς μιᾶς ἀγάπης. Τοῦ παράστηκε καὶ μιὰ χαροκαμένη μάνα, πού δὲν τῆς γράφτηκε νὰ χορτάσει: τὸ μοιρολόι, σὸν Ἐκάδη.

'Ο γερο—Ταγκόπουλος, θυμάστε, τὸν κλάψαμε καὶ τὸν θάψαμε μὲ τὶς τιμὲς τοῦ πολέμου, πάνω στὸν κάμπο τῆς μάχης μέσα στὴν ἀψη τοῦ ἄγῶνα. Τότες πού ἡ γλώσσα τοῦ Ἑλληνικοῦ, λαοῦ κατατρεγμένη ἀπὸ τοὺς ἐκφυλοῦς γέροντες τῆς προγονικῆς νεκροφιλίας ἤθελε ἀκόμα Ἄποστολούς. Πολεμιστὲς καὶ θύματα. Πολλοὶ θάρρουνε πὼς τέλιωσε ὁ πόλεμος καὶ χασμουριούνται: πιά ἀποκαρωμένο: ἀπ' τὴ θανάσιμη νοσῆτα τῆς ψυχικῆς ὀκνιάς. Ἄλλοι παραγεράσανε κι ἀψίσανε τὰ χαλινάρια ξεκρέμαστα. Τὸ Πολεμικὸ τους φαρί παχαίνει τὰ καπούλια του καὶ προσκοκοιλιάζει: μέσα σὸ γρασίδι τοῦ Δημόσιου λειβαδιοῦ. Ἄλλοι, μπουχτισμένοι: ἀπ' τὴ δόξα τους κάθονται καὶ τὴν ἀνεχαρίζουν μα κάρια. Ἡ δημοτικὴ δέβαια κυριεψε ὅλη τὴ λογοτεχνία καὶ δὲ χρειάζεται: πιά παρὰ μιὰ πιδ ἀντρίκια Κυβέρνηση, γιὰ νὰ καθιερωθεῖ τελειωτικὰ στὴ Μέση ἐκπαίδευση, ὅποτε τὸ ζήτημα παίρνει τέλος. 'Ομως σ' αὐτὸ τὸ ἀναμεταξύ βγήκε στὴ μέση μιὰ καινούρια φάρα μπασταρδόγλωσσων. Εἶνε κάτι λιγδερὰ φιλιντρονία, τῶν ὑπέγειων τῆς Ὀμόνοιας πού ἀγωνίζονται νὰ μεταφυτέψουν τὴν Καθαρικὴ ἀταξία τῆς γλώσσας καὶ τῶν ἀσθήσεων στὴ λογοτεχνία. Ἀκόμα κάτι: μεσόκοποι: τζι:τζι:φιόγγο: κι ἀκόμα κάτι: κυράτσες πού μαζὶ μὲ τὸ μπουγιάντισμα τῶ νυχιώ τους δρίσκουνε καρὸ καὶ κάνουνε καὶ λίγη φιλολογίσα. Κατόπι, μαζὶ μὲ τὸ σάϊ τους σερβίρουνε στὴν Ἑλλάδα βουτήματα «πτι μπέρ» γαλλικόουλια μὲ ρωμέικια προφορά κ' ἕνα καινούριο σάϊ γλώσσα. Εἶνε «ἡ Ἑλληνικὴ τῶν πόλεων» Ἐλευθέρα Κέρκυρα, δηλαδή, καὶ ἔ-

που βούλει κ.τ.ρ. Ἄν γουστάρετε μάλιστα, εἶνε «ἡ Ἑλληνικὴ τῶν Ἀθηναϊκῶν Σαλονιῶν». Ἡ ἀνημποριά, ἡ τεμπελιά τῆς σκέψης, ἡ ἀγραμματισμένη καὶ ἡ πλατεία Συντάγματος ρίνονται: πιά δικαίωμα, κανόνες καὶ νόμοι πού πρέπει: νὰ τοὺς δεχτοῦνε στὸ σέβερκο ἔφτά μιλιοῦνια Ἑλληνες. Κάθε σαλόνι ἔχει: τὶς ἀπόψεις του γιὰ τὴ γλώσσα τοῦ Ἑθνους, κάθε φημερίδα, ἀπ' τὶς κίτρινες ὡς τὴν πιδ κόκκινη, τὸ Ριζοσπάστη, ἔχουνε τὴ γλώσσα τους, τὴ συνταξὴ τους καὶ τὴ γραμματικὸύλα τους. Θάλασσα φουρτουναισμένη, γεμιστὴ ἄδες κλαίγουνε. Καὶ πάνω σ' αὐτὸ τὸ πέλαγο πλέει: μιὰ νεκρόκασσα πολυτελείας, πού ἔπρεπε νᾶνε τὸ λίκνο τῆς πνευματικῆς Ἑλλάδας. Εἶνε ἡ Ἀκαδημία. Κι ὠτὸ τοῦ Νῶε τοῦ μάζεψε ἔλους τοὺς καθαρευουσιάνους ἀπὸ κάθε πνευματικὸ σινάφι: καὶ ταξιδεῦει μέσα στὸν κατακλυσμὸ τῆς Δημοτικῆς. Πήρανε μέσα—ἔτσι: γιὰ τὸ τοσίτι—καὶ μιὰ μικρὴ παρέα λογοτέχνες. (Ἡ ποίηση πού χρειάζεται: γιὰ τὸ ῥόλο τῆς περιστέρης:) 'Ο κόσμος χαλά ἀπ' ἔξω. Τὰ Ἑλληνόπουλα παραδέρνουνε μέσα σὲ δυὸ γλώσσες, οἱ φημερίδες ἔχουνε κι ἀπὸ μιὰ γλώσσα γιὰ κάθε στήλη, κι ὄλοι βαρβαρίζουν. Οἱ τεχνίτες τοῦ λόγου—πὺ εἶνε ἡ καρδιά τῆς φυλῆς—σμιλεύουνε τὰ ἔργα τους πάνω σὸ καθάριο μάρμαρο τῆς Ἑθνικῆς γλώσσας. Ἡ Ἀκαδημία τὸ χαδὰ τῆς Παρατηρήσεις τινὲς ἐπὶ τῆς ἐπαλλήλου δράσεως τῆς ἀλκοόλης καὶ τινῶν χλωρολευκοχρυσικῶν ἀλάτων, καὶ ἐπίδρασις τῆς ἀμμωνίας ἐπὶ τῶν μονοκοτυληδόνων. Καὶ δὲν πήρε χαμπάρ: πὼς πέθανε ἕνας ψυχάρης μῆτε πὼς ζοῦνε καὶ ζέγουνται: ἕνας κοτζά μου Πάλλης, ἕνας κοτζά μου Γρουπάρης, ἕνας Βλαχογιάννης ἕνας Φιλήντας.

Γι αὐτὸ στὸν Πάνο Ταγκόπουλο κλαίγω ἀκόμα ἕνα συμπολεμιστὴ, πὺ μᾶς ἄφισε ἀναπάντεχα. Σὲ μιὰν ὄρα πὺ ὁ Ἀγώνας—ὁ μόνος ἰδεολογικὸς Ἀγώνας τῆς Ἑλλάδας—πήρε νέα μορφή καὶ τοῦ χρειάζονται ἄντρες μὲ πίστη καὶ ἀρετὴ. Ἄντρες μὲ φαρδιά στήθεια παλαιστῆ, χωρὶς τὴ μπλαζέδικη κωθρότητα τῶν κρεκλαθρώπων τοῦ γραφείου, τῆς γκαρσονιέρας καὶ τοῦ καφενέ. Πρέπει νὰ ὀμολογηθεῖ πὺς ὁ «Νουμάς» τοῦτα τὰ τελευταία χρόνια εἶτανε σὸν ἕνα χαράκιμα δίχως ζωντανὴ κίνηση. Ἰσως γιὰτὶ οἱ πολεμιστὰδες τοῦ ἄφισκανε τὸ ντουφέκι τῆς ἐπίθεσης καὶ βγήκανε στοὺς κάμπους χερομάχοι τῆς τέχνης γιὰ νὰ σπείρουνε τὸ σῆρι πὺ θὰ χορτάσει τὴν πεινασμένη ψυχὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ὅμως καὶ πάλι: δὲν ἔπαψε ποτὲς ν' ἀκούγεται, καὶ κάπου κάπου ἔστανε μερικὲς ἀποτελεσματικὲς μπαταριὲς μέσα σὸ τσοῦρμο τῶν μισοκαθαρευουσιάνων.

Ἦτανε σὸ χέρια τοῦ Πάνου ἀκόμα κι ἀκόμα ἕνα ἀξιόλογο μετερίζι. Καὶ τ' ἀρβανίτικο τρομπόνι τοῦ Πάλλη κ' οἱ μεταθανάτιες σαϊτιὲς

του Ψυχάρη και του Φιλήντα οι κημουταικιές σφυρίζανε και κελαιδούσανε κάπου κάπου χαρούμενα απ' τὰ δοξασμένα μπιντένια του.

Τώρα τὸ κάστρο, πόσο ἔρημο, στέκεται μετὴ θλιμμένη παντιέρα του μετζάστρα.

Ὁ γιὸς ξάπλωσε κοντὰ στὸν Παιτέρα. Δυὸ ἀγνά δείγματα τῆς ρωμαϊτικῆς παλληκαριᾶς. Μιά ἀκόμα γλυκόλαλη λύρα τσακίστηκε στὸ νέο Ἑλληνικὸ Παρνασσό. Τὸ σπιτάκι στὸ Μαρουσι, ποὺ ἀηδόνιζε ἀπ' τὸ στιχο κι' ἀπ' τὰ νοιχτόκαρδο γέλιο, βαρειομανταλώθηκε. Ἀπέσβετο τὸ λαλον ὕδωρ.

Μιά μητέρα, μιὰ κοπέλλα κ' ἓνα ἀγοράκι ἔβγαλε πάνου στὸ παλληκάρι ποὺ τὸ πικραμένο τάχειλι του ἔκλεισε πάνου σ' ἓνα στίχο.

Μαζὺ τους κλαίνε ὄλο: ὄσους τὸ πεπρωμέν μοίρανε μετὴν πικρὴ σφραγίδα τῆς τέχνης, ποῦνε ὄλη φλογερὴ Ἀγάπη και ποὺ θὰ πεῖ θυσία.

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ

Ἀπὸ τὸ «Ταχυδρόμο Μυτιλήνης»

ΟΝΟΜΑΤΟΛΟΓΙΚΑ

ΒΗΛΑΡΑΣ

[Ἀντιποιητικὸ σημεῖωμα γιὰ ὄνομα ποιητῆ. Στὴ μνήμη τοῦ πρόμου μακαρίτη Πάνου Ταγκόπουλου.]

Σὲ καθήμερὴ ἔφημερίδα μνημονεύτηκε τελευταία μιὰ ἐτυμολογία τοῦ κ. Βλαχογιάννη γι' αὐτὸ τὸνομα, ἐτυμολογία ποὺ τὸ θέλει νὰ γράφεται: Βιλλαρᾶς. Μπρωτὸ ἀδίσταχτα νὰ πῶ πὼς δὲν ἔχει: καμμιά θάση ἢ τέτια ἐτυμολογία. Ὁ σεβαστὸς Ἐπαχτίτης, ποὺ τόσο καλὰ τάπε, πρὶν λίγον καιρό, τοῦ Χατζιδάκη, σχεδὸν ἀκολούθησ' ἔδωπέρα τὸν ψεύτικο Χατζιδάκη: ὁ δρόμος στὴν ἐξήγησιν τῶν οἰκογενειακῶν ὀνομάτων. Τὸ Βηλαρᾶς δὲν εἶναι πρῶτος οὐκί οὔτε κ' ἐπαγγελματικὸ ὄνομα, ὅπως ἴσως τὸ ξήγησαν ἢ θὰ τὸ ξηγήσουν ἄλλοι. Εἶναι βαπτιστικὸ μεγαθυντικὸ. Στὶς «Βόλτες ὀνοματολογικῆς» σελ. 231 τὸ σχετίζω μετὸ Φιλαρᾶς. Χωρὶς νὰποκηρύξω τελειωτικὰ τὴν συσχέτισιν αὐτῆ, δίνω ἐδῶ ἀκόμη μιὰν ἐρμηνεία, ποὺ μοῦ φαίνεται πιθανώτερη:

Τὸνομα πρέπει νὰ γράφεται μετ' Ι, ἀλλὰ γι' ἄλλο λόγο, γιὰ κείνον ποὺ και τὸ ἀνεψιὸς λ.χ. ἔγινε ἀνεψιὸς, ἐπειδὴ δηλ. ἢ προηγούμενη μορφή του, ποὺ ἀπαντιέται ἀκόμη σὲ συνονόματους, εἴταν Βελαρᾶς. Ὁ μεγαθυντικὸς αὐτὸς τύπος σὲ-ρᾶς, ὃ γνωστὸς ἀπὸ τόσα ἄλλα, ὅπως τὰ Νοταρᾶς (ἀπὸ Νότης = Παναγιώτης), Παναγιωταρᾶς, Γεωργαρᾶς, Κωσταρᾶς, Ζωναρᾶς (ἀπὸ Ἰζώνης) κτλ., ἔγινε, ὅπως και τὸ Βελάρης, ὄνομα ποὺ ὀρισκεται και τώρα ὡς οἰκογενειακὸ στὴ Β.Δ. Στερεὰ Ἑλλάδα, ἴσως κι' ἄλλου, ἀπὸ τὸ βαπτιστικὸ Βέλης, ποῦχει και μορφή Βέλος. Τὰ Βέλης και Βέλος, πούναι και μακεδονίτικα κλπ., ἔχουν κι' ἄλλα ἀκόμη παράγωγα, τὰ χαϊδευτικὰ Βέλο-

κος, Βέλτσος, Βελτσιδης κι' ὅποιο ἄλλο. Ἐπίσης, χωρὶς νὰ εἶμαι ὀλότελα βέβαιος γι' αὐτὴν χωρεὶ κι' ἄλλη ἐρμηνεία, πιστεύω πὼς τὸ βαπτιστικὸ αὐτὸ εἶναι: τὸ δ' οὐστατικὸ μέρος και τῶν οἰκογενειακῶν Κοντοβέλης, Κουτσοβέλης, Κωτσοβέλης, Γεωργοβέλης, Σαροβέλης κλπ., ποὺ ἀπαντιοῦνται στὴν ἴδια περιοχὴ, ὅπου και τὰ Βέλης-Βελάρης. Ἀπὸ τὸ ἴδιο Βέλης, κι' ὄχι ἀπὸ τὴ λέξη βελουδο, ἔγιναν, ἐξὸν ἂν εἶναι ἰταλικά, και τὰ Βελοῦδος-Βελοῦδης, ἀπ' ὅπου και τὸ καθαρευουσιάνικο Βελοῦδος, ἐπίσης και τὸ Βελέντζας (Ὅχι: ἀπὸ τὴ λέξη βελέντζα).

Πήραμε φόρα κι' ἀπὸ τὸ Βηλαρᾶς φτάσαμε στὸ Βελέντζας. Ὅσο κι' ἂν φαίνεται, τὸ πῆδημα δὲν εἶναι: σάν τὸ παροιμιακὸ τῆς Ρόδου. Θὰ τὸ ξηγοῦσα πλατύτερα, ἂν εἶχα τόπο. Ἴσως τὸ κἄνω σ' ἄλλη περίσταση ἄλλου, ἂν ὑπάρξη ὄρεξιν γιὰ συζήτησιν πάνου σ' αὐτὸ τὸ θέμα τῶν ὀνομάτων. Ἡ ὄρεξιν αὐτῆ δὲν πιστεύω νὰ λείπει, μοῦ φαίνεται μόνο πὼς ἐμποδίζει τὸ φανερωματὸ τῆς ἓνας κακὸς και μπόσικος φόβος. «Μὴ κίνει... τὰ κακῶς κείμενα», συμβουλεύει: ἢ ἐφημερίδα π' ἀναφέρει: τὴν ἐτυμολογία γιὰ τὸ Βηλαρᾶς. Μὰ ἐδῶ δὲν ὑπάρχουν «κακῶς κείμενα». Μόνο κείμενα ὑπάρχουν, ποὺ πρέπει νὰ ἐρευνηθῆ, ὅποια κι' ἂν εἶναι, και ποὺ σὲ τίποτα δὲ δλάφτει ἢ καθαρὴ γι' αὐτὰ ἀλήθεια. Ἡ πλαστογραφία μόνο δλάφτει κι' ὃ κωμικὸς φόβος γιὰ τὴν ἔρευναν.

Σημ. Σημεῖώνω ὅτι ὑπάρχει και Βήλης οἰκ. στὴν περιοχὴ τῆς Καρδίτσας, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ξέρω ἐξὸν τὸ Βηλαρᾶς ἄλλα μετὴν ἴδια ἀρχὴ Βηλ—, δὲν μπορῶ νὰ κρίνω ἂν ἔχει: καμμιὰ σχέση και νὰ τὸ λογαριάσω.

Ι. ΣΤΑΜΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΝΟΥ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΥ ΤΥΠΩΜΕΝΑ ΣΕ ΒΙΒΛΙΑ

- 1915 «Πρόξες» Πεζὰ ρυθμικὰ τραγούδια
- 1916 «Δροσοσταλίδες» Ποιητικὴ Συλλογὴ
- 1921 «Λυρικά» Ποιήματα
- 1923 «Γυρίσματα στὸ Ξέφωτο»
- 1924 «Λουλούδια-Ἐρωτες-Ταξίδια» Πεζὰ τραγούδια
- 1928 «Ζωὴ ποὺ πέρασε» Ἱστορίες τοῦ Πολέμου και τῆς Παλιᾶς Ἀθήνας
- 1929 «Ἐνα διαμάντι τοῦ Αἰγαίου» Λυρική περιγραφή τῆς Μυτιλήνης

ΓΙΑ ΝΑ ΤΥΠΩΘΟΥΝΕ

«ΘΡΗΝΩΝΤΑΣ» Ποιήματα
Δύο Τόμοι Διηγήματα

ΤΟ ΝΕΟ ΠΟΙΗΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΤΟΥ ΡΗΓΑ ΓΚΟΛΦΗ
“ΛΥΡΙΚΑ ΧΡΩΜΑΤΑ,,

ΕΚΔΟΤΗΣ: Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ
ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ

“ΑΝΑΤΟΛΙΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ,,
Μ. ΦΙΛΗΝΤΑ

Έκδοση : «ΦΛΑΜΜΑ»
ΜΕΓΑΡΟΝ ΑΦΘΟΝΙΑΔΗ

ΕΞΕΔΟΘΗ:

ΤΟ ΜΑΣΤΙΓΙΟ Κ'ΟΙ ΠΟΛΥΕΛΛΙΟΙ

Ο ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ ΤΟΜΟΣ

ΤΟΥ

ΘΡΑΣΟΥ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗ

—ΕΝΑΣ ΠΟΛΛΑΠΛΟΣ ΚΟΣΜΟΣ
ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
ΚΑΙ ΚΥΝΙΣΜΟΥ —

Έξη διηγήματα, με εικόνες gncs-texte, σε έκδοση βιβλιοφίλων
Τιμή δρχ. 25.
Βιβλιοπωλείον «ΕΣΤΙΑΣ» 50 οδός Σταδίου, Άθήναι.

52

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικά και Άποθεματικά Δρ. 1.205.000.000.—
 Καταθέσεις (τῆ 31ῆ Δεκεμ. 1930) \$ 7.150.000.000.—

ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
 ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΘ' ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
 ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟΝ ΕΝ ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ 51 MAIDEN LANE
 ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΕΝ ΣΙΚΑΓΩ 33 S. CLARK STREET.
 ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΧΩΡΑΣ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντος ὄρους.

Δέχεται καταθέσεις (εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμίᾳ καὶ ταμιευτηρίου) εἰς δραχμὰς καὶ ξένα νομίσματα μὲ ἴσων εὐνοικῶν ἐπιτόκια.

HELLENIC BANK TRUST COMPANY
 NEW-YORK, 51 MAIDEN LANE

Ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τὰς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, συμφώνως μὲ τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλλήνων.
 Κεφάλαια ὀλοσχερῶς καταβεβλημένα . . . \$. 1.500.000.—

